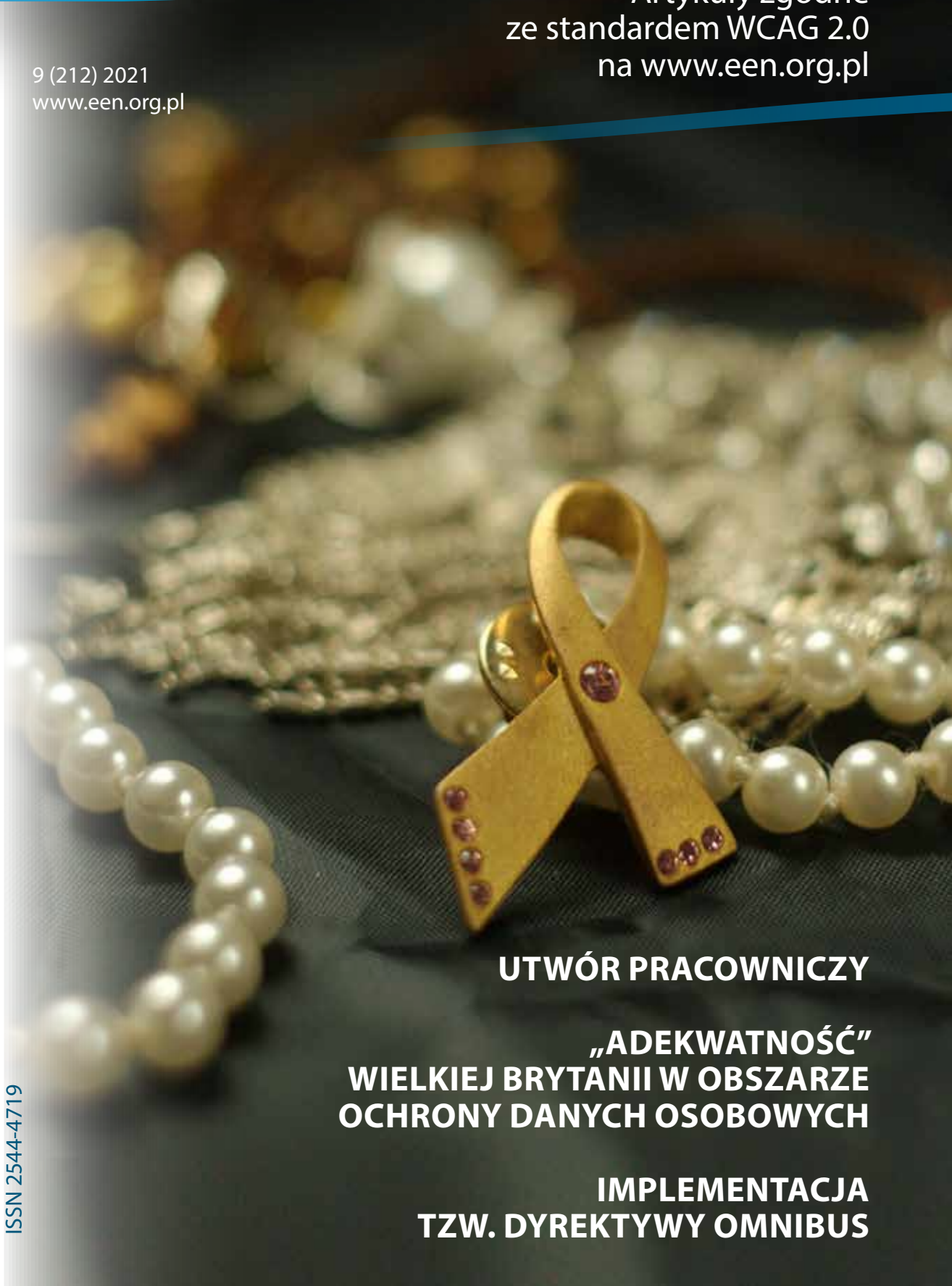

Artykuły zgodne
ze standardem WCAG 2.0
na www.een.org.pl

9 (212) 2021
www.een.org.pl

BIULETYN EURO INFO

ISSN 2544-4719

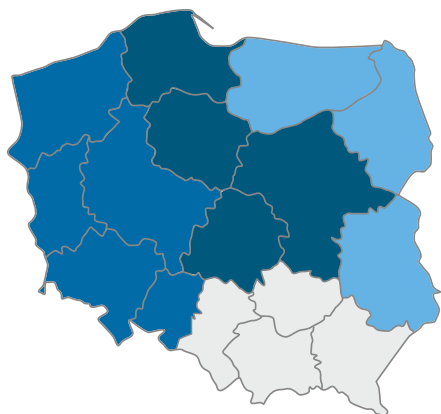

UTWÓR PRACOWNICZY

**„ADEKWATNOŚĆ”
WIELKIEJ BRYTANII W OBSZARZE
OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH**

**IMPLEMENTACJA
TZW. DYREKTYWY OMNIBUS**

Konsorcja realizujące projekt Enterprise Europe Network w Polsce

Enterprise Europe Network
– Central Poland

Enterprise Europe Network
– East Poland

Enterprise Europe Network
– West Poland

Enterprise Europe Network
– South Poland

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–Central Poland

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel. (22) 432 71 02
www.een.org.pl

Institut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego

ul. Racjonalizacji 6/8, 02-673 Warszawa
tel. (22) 847 53 68
www.een-centralpoland.eu

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Piotrkowska 86, 90-103 Łódź
tel. (42) 630 36 67
www.frp.lodz.pl

Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość”

ul. Piekarnicza 12A
80-126 Gdańsk
tel. 58 350 51 40
www.een.pomorskie.pl

Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
tel. (56) 699 54 80-83
www.een.tarr.org.pl

Uniwersytet Warszawski DELab

ul. Dobra 56/66, 00-312 Warszawa
tel. (22) 55 27 606
www.delab.uw.edu.pl/een/

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–East Poland

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83
www.pfrr.pl, www.een-polskawschodnia.pl,
www.een.pfrr.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 9, 10-720 Olsztyn
tel. (89) 523 39 00
www.uwm.edu.pl, www.een-polskawschodnia.pl,
www.uwm.edu.pl/een

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91a, 10-356 Olsztyn
tel. (89) 512 24 05
www.een.wmarr.olsztyn.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

ul. Nadbystrzycka 38H, 20-618 Lublin
tel. (81) 538 42 70
<http://lctt.pollub.pl>,
www.een-polskawschodnia.pl,
www.citt.pollub.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju

Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 528 53 11-12-31
www.lfr.lublin.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o.

ul. Innowacyjna 1, 16-400 Suwałki
tel. (87) 564 22 24-25
www.park.suwalki.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–South Poland

Centrum Transferu Technologii, Politechnika Krakowska

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 28 45
www.transfer.edu.pl

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

ul. Floriańska 3, 31-019 Kraków
(12) 428 92 55
www.iph.krakow.pl

Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o.

ul. Wincentego Pola 16, 44-100 Gliwice
tel. (32) 339 31 10
www.gapr.pl

Fundusz Górnośląski SA Oddział w Katowicach

ul. Powstańców 17, 40-039 Katowice
tel. 32 72 85 828
www.enterprise.fgsa.pl

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

ul. Studencka 1, 25-323 Kielce
tel. (41) 343 29 10
www.it.kielce.pl

Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel. (41) 368 02 78
www.siph.com.pl

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 867 62 34
www.rarr.rzeszow.pl

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 850 19 35
www.dolinalotnicza.pl

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 35-225 Rzeszów
tel. (17) 852 49 75
www.een.wsiz.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–West Poland

Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Politechnika Wrocławska

ul. Smoluchowskiego 48, 50-372 Wrocław
tel. (71) 320 33 18
www.wctt.pwr.edu.pl

Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

ul. Rubież 46, 61-612 Poznań
tel. (+48) 61 827 97 46
www.ppnt.poznan.pl

Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Koninie

ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin
tel. (+48) 63 245 30 95
www.arrkonin.org.pl

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

ul. Syrkiewicza 6, 66-002 Nowy Kiszelin
tel. (+48) 504 070 281
www.cptt.uz.zgora.pl

Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości

ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz
tel. (+48) 62 765 60 58
www.kip.kalisz.pl

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szczawieńska 2, 58-310 Szczawno-Zdrój
tel. (+48) 74 648 04 50
www.darr.pl

Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości” w Opolu

ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel. (+48) 77 456 56 00
www.een.opole.pl

Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii

ul. Jagiellońska 20-21, 70-363 Szczecin
tel. (+48) 91 449 41 09
www.innowacje.zut.edu.pl

Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości

ul. Kolumba 86, 70-035 Szczecin
tel. (+48) 91 433 02 20
www.zsrg.szczecin.pl/een/

Drodzy Czytelnicy,

implementacja tzw. dyrektywy Omnibus wiąże się z koniecznością nowelizacji wielu jakże istotnych dla konsumenta przepisów. Chodzi m.in. o ustawę o prawach konsumenta, ustawę o informowaniu o cechach towaru i usług oraz ustawę o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Dyrektywa od początku była określana jako New Deal dla unijnego konsumenta. Jej implementacja do porządków prawnych poszczególnych państw oznacza duże zmiany nie tylko w kwestii samego komunikowania się z konsumentami, lecz także w ich zwyczajach zakupowych. Na pytanie, jakie nowe wymagania zostaną postawione przed przedsiębiorcami, szukamy odpowiedzi w artykule pt. „Implementacja tzw. dyrektywy Omnibus”.

W bieżącym numerze zwracamy też uwagę na sytuację, w której w wyniku wypełniania przez pracownika obowiązków służbowych powstaje utwór pracowniczy. Czym jest dokładnie ten utwór i kto jest osobą uprawnioną do korzystania i rozporządzania nim? Przeczytamy o tym w artykule pt. „Utwór pracowniczy”.

Zapraszamy także do zapoznania się z najnowszymi ofertami współpracy zagranicznej pochodzącymi z bazy POD (Partnership Opportunities Database), prowadzonej przez Komisję Europejską i udostępnianej ośrodkom Enterprise Europe Network.

Z wyrazami szacunku
zespół redakcyjny
Biuletynu Euro Info

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do ich zmiany i redagowania. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres: biuletyn_ei@parp.gov.pl.

Wszystkie teksty zawarte w Biuletynie Euro Info mogą być przedrukowane wyłącznie po uzyskaniu zgody redakcji. Zainteresowanych prenumeratą prosimy o kontakt z najbliższym ośrodkiem Enterprise Europe Network.

Biuletyn Euro Info, wydawany przez ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest współfinansowany przez Komisję Europejską ze środków pochodzących z programu COSME na lata 2014–2020 oraz przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii w ramach programu pn. „Udział Polski w programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw w latach 2015–2021”.

Komisja Europejska lub osoby występujące w jej imieniu nie są odpowiedzialne za informacje przedstawione w publikacji. Poglądy wyrażone w publikacji są poglądami Autorów i nie muszą pokrywać się z działaniami Komisji Europejskiej.

Spis treści

- 4 | **Prawo pracy**
Utwór pracowniczy

- 8 | **Prawo pracy**
Prawo właściwe dla indywidualnych umów o pracę

- 12 | **Kodeks spółek handlowych**
Holding oraz nowe kompetencje (obowiązki) organów nadzorczych i zarządczych spółek kapitałowych

- 17 | **Ochrona danych osobowych**
„Adekwatność” Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w zakresie RODO

- 22 | **Prawa konsumenta**
Implementacja tzw. dyrektywy Omnibus

- 26 | **Cyfryzacja**
Unijna tożsamość cyfrowa

- 31 | **Oferty współpracy**

Redaktor naczelny: Paweł Sikorski
Zespół: Agata Kudelska, Eryk Rutkowski
Korekta: Pracownia C&C Sp. z o.o.
Adres redakcji: Enterprise Europe Network przy PARP
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
Telefon: 22 432 71 02

Skład, druk i dystrybucja: Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.ccp.com.pl
Zdjęcia: AdobeStock
Nakład: 1400 egz.

Utwór pracowniczy

Prawo autorskie w stosunku pracy

Michał Pękała, Jakub Kowal

Pracodawca zatrudniający pracownika staje przed wyzwaniem właściwego skonstruowania treści najważniejszego dokumentu regulującego prawne aspekty zatrudnienia, czyli umowy o pracę. Od brzmienia tej umowy zależy bezpieczeństwo prawne pracodawcy w kluczowych obszarach. Należą do nich między innymi: odpowiedzialność pracownika, zakres jego obowiązków czy zobowiązanie do zachowania w poufności tajemnic przedsiębiorstwa pracodawcy. **Właściwa konstrukcja umowy o pracę** jest również w praktyce niezbędna, aby pracodawca mógł w pełni korzystać z twórczych efektów pracy pracownika.

W artykule autorzy przybliżają problematykę ogólnych mechanizmów ustawowych regulujących zasady nabywania przez pracodawcę praw do twórczości stworzonej przez pracowników. Autorzy wskazują również, jakie działania powinien podjąć pracodawca, aby zapewnić sobie prawa do takiej twórczości w możliwie szerokim zakresie, a także co zrobić, aby ograniczyć ryzyka prawne związane ze stosowaniem modelu ustawowego.

Najważniejsze pojęcia

W pierwszej kolejności należy przybliżyć podstawowe pojęcia z zakresu prawnych aspektów twórczości pracowniczej. Należą do nich przede wszystkim pojęcie **pracownika**, którym jest osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy, oraz **pracodawcy**, czyli podmiotu, który zatrudnia taką osobę (np. spółki prawa handlowego). Kolejnym równie ważnym pojęciem jest **utwór**, czyli każdy przejaw działalności twórczej człowieka o indywidualnym charakterze, ustalony (zewnątrznym) w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Typowymi przykładami utworów są np. filmy lub powieści. W kontekście utworów tworzonych

przez pracowników należy jednak mieć na względzie, że utworami są także dzieła, które nie kojarzą się z typową aktywnością artystyczną, takie jak: grafiki, prezentacje, szkice, rysunki, hasła, slogany, opisy czy motto. Szczególnym rodzajem takiego utworu jest także program komputerowy (o nim szerzej w dalszej części artykułu).

Należy podkreślić, że utworami będą zarówno dzieła stworzone do wykorzystania „na zewnątrz” (np. projekt logotypu stworzony przez pracownika zatrudnionego przez agencję reklamową na stanowisku grafika na zamówienie klienta tej agencji), jak i te, z których pracodawca korzysta jedynie w celach „wewnętrznych” (np. prezentacja graficzna dotycząca nowych kanałów sprzedaży dla Zarządu spółki). Osoba, która tworzy utwór, zwana jest przez przepisy prawa twórcą. Ma ona szczególny status – to bowiem jej przysługują prawa do stworzonego utworu tak długo, jak długo tych praw się nie wyzbędzie. Prawa te dzielą się na **autorskie prawa majątkowe**, czyli co do zasady wyłączne prawa do korzystania z utworu oraz do rozporządzania nim na tzw. polach eksploatacji, będących sposobami korzystania z utworu, oraz **autorskie prawa osobiste**, czyli zespół uprawnień związanych ze szczególną więzią twórcy oraz jego utworu (np. prawa do bycia oznaczonym jako autor). Warto w tym miejscu wskazać, że o ile autorskie prawa majątkowe mogą być zbywane (przenoszone na inną osobę), twórca nie może zbyć swoich praw osobistych lub się ich zrzec.

Utwór stworzony przez pracownika

Zrozumienie podstawowych pojęć pozwoli zrozumieć, w jaki sposób przepisy prawa regulują zasady korzystania przez

pracodawców z utworów stworzonych przez pracowników. Podstawowy, ustawowy tryb takiego korzystania reguluje art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych („**prawo autorskie**”). Zgodnie z nim, *jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron*. Powyższy tryb obowiązuje zatem pod dwoma warunkami – umowa o pracę „milczy” na temat praw autorskich do stworzonych przez pracownika utworów oraz przepisy ustawowe nie przewidują wyjątków w tym zakresie (szerzej o tym, jakie to mogą być wyjątki i jakie powodują konsekwencje, w dalszej części opracowania).

Cytowany przepis jest kluczowy z punktu widzenia uprawnień pracodawcy, ponieważ określa on zakres praw nabywanych przez pracodawcę, nakładając w tym względzie szereg ograniczeń. Sprawiają one w praktyce, iż ustawowe nabycie praw do twórczości pracowniczej nie zabezpiecza dostatecznie interesów pracodawcy.

Przyjęcie utworu wytworzonego przez pracownika

W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż na podstawie tego przepisu – odmiennie niż np. w systemie *copyright* obowiązującym w Stanach Zjednoczonych – prawa do utworów stworzonych przez pracownika nie przysługują pracodawcy z mocy prawa. Pracodawca może je dopiero nabyć po spełnieniu warunku przyjęcia utworu. W praktyce takie przyjęcie może mieć formę dorozumianą,

co oznacza, że nawet samo korzystanie z utworu przez pracodawcę (np. umieszczenie prezentacji na stronie internetowej pracodawcy) wyraża wolę przyjęcia utworu. Zgodnie bowiem z art. 13 prawa autorskiego, jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Pracodawca powinien jednak uważać na sytuacje, w których wyraźnie odmawia akceptacji utworu (np. kieruje logo stworzone przez grafika do poprawek z uwagi na jego niekompletność lub braki estetyczne) – w skrajnych przypadkach sąd w razie sporu może uznać, iż w takiej sytuacji nie doszło do skutecznego nabycia praw przez pracodawcę.

Utwór stworzony w ramach obowiązków pracowniczych

Kolejnym istotnym ograniczeniem wynikającym z ustawowego trybu przeniesienia praw jest fakt, iż nabyciu podlegają prawa jedynie do tych utworów, które zostały stworzone w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Przeniesienie obejmie zatem te utwory, których stworzenie należało do zakresu zadań pracownika. Jeżeli pracownik stworzył dzieło niezależnie od wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, automatyczne przeniesienie z art. 12 ust. 1 prawa autorskiego nie ma zastosowania. Do takiej sytuacji dojdzie, przykładowo, jeżeli młodszy księgowy stworzy zestaw grafik promujących stoisko swojego pracodawcy na targach. Pracodawca, którego pracownik wykazał się podobną inicjatywą, nie nabędzie praw do takiego utworu. Powinien on zatem zadbać o to, aby nabyć prawa do takiego dzieła (np. zawierając odrębną umowę nabycia tych praw).

W praktyce ustalenie, czy do stworzenia utworu doszło w ramach wykonywania obowiązków pracowniczych, może narażać na trudności. Przy ocenie, czy tworzenie wchodziło w zakres obowiązków ze stosunku pracy, należy brać pod uwagę nie tylko treść umowy o pracę czy opis stanowiska pracy (w postaci

np. karty stanowiskowej lub wykazu obowiązków), ale także postanowienia regulaminów wewnętrznych, a także treść poleceń, wytycznych lub instrukcji pracodawcy, o ile mieszczą się one w ramach umówionego z pracownikiem rodzaju pracy. Nie jest natomiast przesądzające, czy podczas tworzenia utworu pracownik posłużył się narzędziami lub materiałami należącymi do pracodawcy (np. służbowym laptopem lub programami do tworzenia grafiki) lub czy tworzył dzieło w czasie pracy, a nawet to, czy pracodawca finansował jego działania. Z tego względu, w przypadku pracowników wykonujących pracę twórczą, szczególnie ważne jest, aby zakres ich obowiązków był precyzyjnie opisany – w przypadku ewentualnego sporu o własność efektów prac pracownika wątpliwości będą działały na niekorzyść pracodawcy.

Prawa majątkowe a prawa osobiste

W dalszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż nabyciu w ustawowym trybie podlegają jedynie autorskie prawa majątkowe do utworu, natomiast prawa osobiste – jako uprawnienia niezbywalne – pozostają przy pierwotnym twórcy, a więc pracowniku. Jakkolwiek w większości przypadków posiadanie przez pracodawcę autorskich praw majątkowych jest wystarczające dla umożliwienia pracodawcy korzystania z dzieła w celach komercyjnych, niekiedy pracownik realizując swoje prawa osobiste może skutecznie ograniczyć sferę uprawnień pracodawcy. Dotyczy to w szczególności autorskiego prawa do nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania (art. 16 pkt 3 prawa autorskiego). W praktyce bowiem pracodawca, korzystając ze stworzonych przez swoich pracowników dzieł w realiach działalności biznesowej, bardzo często dokonuje w nich modyfikacji, częstokroć istotnie ingerujących w dzieło jako całość. Jako przykład można tutaj podać sytuację, w której pracownik-architekt przedstawia swojemu pracodawcy projekt koncepcyjny budynku zamówiony przez klienta-inwestora. Zazwyczaj taki projekt, zanim zostanie udostępniony klientowi studia, jest poddawany wielu

zmianom, które istotnie modyfikują koncepcję pierwotnego twórcy (przykładowo, kształt elewacji budynku zostaje zmieniony względem pierwszej wersji projektu). Jeżeli pracownik-twórca zdecydowałby się w takiej sytuacji wykonać swoje prawo do integralności projektu (żądając pozostawienia go w założonym przez siebie kształcie i sprzeciwiając się modyfikowaniu jego koncepcji), mógłby skutecznie uniemożliwić pracodawcy realizację zobowiązań wobec klienta.

Rozpowszechnienie utworu

Poza wspomnianym wyżej uzależnieniem nabycia autorskich praw majątkowych do utworu pracowniczego od jego przyjęcia przez pracodawcę, ustawodawca nałożył na pracodawcę dodatkowy obowiązek wyrażony w art. 12 ust. 2 prawa autorskiego – konieczność rozpowszechnienia utworu w okresie 2 lat od momentu jego przyjęcia przez pracodawcę. Wskazany ustęp w swych założeniach chronić miał twórczą działalność pracowniczą przed jej zaprzepaszczaniem przez celowe lub przypadkowe niedziałanie ze strony pracodawcy. W praktyce natomiast, szczególnie w szeroko pojętych warunkach biznesowych współczesnego rynku, komentowany ustęp wydaje się być w swojej konstrukcji cokolwiek archaiczny.

Z jednej strony bowiem ma on zastosowanie jedynie do tych utworów stworzonych przez pracownika, których rozpowszechnienie zostało przewidziane w umowie o pracę, przy czym w praktyce tacy twórcy, jak np. zawodowi pisarze prowadzą zazwyczaj swoją działalność zawodową w innej formie (umowa o dzieło, umowa o świadczenie usług, umowa o wspólne przedsięwzięcie). W przypadku umów o pracę łączących zawodowych pisarzy z pracodawcą, np. osób tworzących fabułę do gier wideo lub scenopisarzy seriali telewizyjnych, umowy te celowo wyłączają z charakteru utworzonych przez pracowników utworów ich „rozpowszechnialność”. Pozwała to pracodawcy dowolnie decydować o rozpowszechnieniu – lub nie – stworzonych przez pracownika utworów.

Drugą okolicznością świadczącą o archaiczności komentowanego ustępu jest sam 2-letni okres, w ramach którego

pracodawca powinien przystąpić do rozpowszechnienia utworu pracowniczego. Przy stosunkowo wąskim katalogu pracowników, do których komentowany przepis może mieć praktyczne zastosowanie (np. marketingowcy, dziennikarze), w dynamicznie zmieniających się realiach współczesnego rynku, 2-letni okres na rozpowszechnienie utworu pracowniczego to okres zbyt długi z punktu widzenia ochrony pracownika, natomiast niedostatecznie długi z perspektywy możliwych strategii wykorzystania utworu pracowniczego przez pracodawcę. Co więcej, ten sam komentowany art. 12 ust. 2 prawa autorskiego zezwala stronom na określenie w umowie terminu innego niż ustawowy 2-letni. W praktyce pracodawca dążyć będzie do maksymalnego wydłużenia tego terminu, nierzadko oscylującego w przedziale 8–10 lat, w praktyce czyniąc art. 12 ust. 2 prawa autorskiego martwym przepisem.

Zakres nabycia praw do utworu

Ostatnim z istotnych ograniczeń nabycia praw do utworu zgodnie z art. 12 ust. 1 prawa autorskiego jest zakres, w jakim pracodawca nabywa autorskie prawa majątkowe do stworzonego przez

pracownika utworu. Zgodnie z omawianym przepisem następuje to „w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron”. Aby móc zidentyfikować te granice, należy przede wszystkim wziąć pod uwagę zakres obowiązków pracownika, rodzaj pracy, jaką wykonuje, a także rodzaj działalności prowadzonej przez pracodawcę. Przykładowo, pozostając przy omawianym wyżej przykładzie pracownika-architekta, jeżeli pracownik ten stworzy wizualizację budynku na zlecenie inwestora, biuro architektoniczne może taką wizualizację utrzymywać i udostępniać inwestorowi. Dyskusyjne jest natomiast, czy biuro mogłoby, przykładowo, udzielić licencji wytwórni filmowej na umieszczenie wizualizacji na plakacie promującym film, którego scenografią byłby podobny budynek.

Wykonywanie praw zależnych

W ramach omawianego powyżej wątku zakresu możliwego wykorzystania utworu pracowniczego należy również zadać pytanie, czy pracodawca, w ramach nabycia autorskich praw majątkowych do utworu pracowniczego, nabywa również prawa do wykonywania praw zależnych do utworu pierwotnego.

Prawa te rozumiane są szeroko jako prawo do zezwalania na korzystanie z przetworzenia utworu pierwotnego w formie, przykładowo, adaptacji, tłumaczenia czy przeróbki (tzw. utwory zależne). Przykładem praktycznej realizacji takiego uprawnienia będzie stworzenie modelu 3D budynku na podstawie projektu koncepcyjnego stworzonego przez pracownika (utwór zależny) i wykorzystanie takiego modelu do promocji biura architektonicznego na targach. O ile nie budzi wątpliwości przejście praw autorskich do projektu koncepcyjnego stworzonego przez pracownika, to różnie interpretowane jest dalsze uprawnienie pracodawcy do stworzenia i korzystania z modelu 3D stanowiącego utwór zależny, w szczególności w sytuacji, kiedy umowa o pracę nieprecyzyjnie określa charakter obowiązków pracowniczych. W praktyce, problemy interpretacyjne w tym zakresie wynikają z dwojakiego rozumienia zasad funkcjonowania praw majątkowych w prawie autorskim. Jedna grupa odbiorców tekstu ustawy dzieli prawa majątkowe na „tradycyjne” określone granicami korzystania z utworu poprzez określenie odpowiednich pól eksploatacji, traktując jednocześnie prawa zależne (art. 46 prawa autorskiego) oraz korzystanie z utworu zależnego (art. 2 prawa autorskiego) jako uprawnienia „dodatkowe”, stojące niejako obok podstawowych uprawnień twórcy, które nie mieszczą

się w katalogu ogółu autorskich praw majątkowych do utworu. W takim rozumieniu, część odbiorców ustawy podnosi wątpliwości w zakresie możliwości korzystania przez pracodawcę z praw zależnych do utworu pierwotnego bez wyraźnego wskazania takiego uprawnienia w umowie o pracę. Druga grupa odbiorców traktuje prawa zależne jako rodzaj praw mieszczących się w ogólnym katalogu autorskich praw majątkowych, nierzadko nazywając je odrębnym polem eksploatacji.

Programy komputerowe

Odmienne niż utwory pracownicze opisane w art. 12 prawa autorskiego, ustawodawca – w ślad za regulacjami unijnymi w postaci Dyrektywy 2009/24/WE w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych – potraktował programy komputerowe, tworząc w praktyce szczególnie uprzywilejowaną kategorię twórczości pracowniczej. Zgodnie z art. 74 ust. 3 prawa autorskiego, „*prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej*”. Taka konstrukcja przepisu oznacza, że, o ile umowa o pracę nie mówi inaczej, pracodawca z mocy prawa nabywa autorskie prawa do programu komputerowego w sposób pierwotny, bez konieczności odrębnego przeniesienia takiego prawa przez pracownika na pracodawcę. W praktyce oznacza to, że program komputerowy stworzony przez pracownika nigdy nie był jego własnością, a pierwsze właścicielstwo takiego programu komputerowego (nabycie pierwotne) dokonuje się od razu po stronie pracodawcy. Jest to wyjątek od zasad ustawy prawo autorskie – mechanizm podobny w swym funkcjonowaniu do amerykańskiej koncepcji „*work made for hire*”.

Wątpliwości praktyczne stosowania ustawowych regulacji dotyczących programów komputerowych budzić może kwestia, czy program komputerowy stworzony został w ramach obowiązków ze stosunku pracy oraz jak należy potraktować z prawnego punktu widzenia sytuację, kiedy nad jednym programem komputerowym pracowała grupa osób, z których jedna nie była zatrudniona

na umowie o pracę. W obu tych przypadkach konieczne jest dołożenie przez pracodawcę wysiłku przy:

- 1) konstruowaniu zakresu obowiązków w umowie o pracę z pracownikiem programistą;
- 2) odpowiedniej kontroli pracy takiego pracownika;
- 3) odpowiednim uregulowaniu współpracy osób współtworzących program komputerowy w oparciu o inny niż umowa o pracę model zatrudnienia.

Postanowienia umowne z pracownikiem-twórcą

Praktycznie wszystkich powyższych ograniczeń i ryzyk pracodawca może uniknąć poprzez przejście na umowny tryb przeniesienia praw do utworów. Dotyczy to zarówno programów komputerowych, jak i pozostałych utworów. Należy jednak pamiętać, iż rezygnacja z ustawowego trybu nabycia praw sprawia, że prawidłowe skonstruowanie umowy o pracę staje się szczególnie istotne – to od postanowień umowy o pracę będzie wtedy zależało, czy, w jakim zakresie i w którym momencie pracodawca nabędzie prawa do utworów.

Jakie postanowienia należy zatem umieścić w umowie z pracownikiem-twórcą? Przede wszystkim powinno się w niej znaleźć wskazanie, kiedy pracodawca nabywa prawa – w praktyce najwcześniejszym momentem może być moment ustalenia (stworzenia) utworu. Pracodawca powinien też określić rodzaj nabywanych utworów, na przykład poprzez wskazanie, że są to wszystkie utwory stworzone przez pracownika w ramach stosunku pracy, oraz zawarcie katalogu przykładowych utworów. W umowie należy też wymienić pola eksploatacji, na których pracodawca nabywa prawa do utworu, a także uwzględnić nabycie przez pracodawcę wyłącznego prawa do wykonywania praw zależnych do utworu na wszystkich takich polach eksploatacji. Wreszcie, pracownik powinien zobowiązać się do niewykonywania swoich praw osobistych do utworu, udzielić pracodawcy upoważnienia do ich wykonywania oraz zezwolić pracodawcy na dokonywanie wszelkich zmian w utworze. Celowym

jest także zamieszczenie zastrzeżenia, że wszystkie powyższe uprawnienia pracodawca nabywa w ramach wynagrodzenia zasadniczego pracownika.

Niezależnie od powyższego, w umowie o pracę pracodawca może regulować także materie nie dotyczące bezpośrednio samego mechanizmu nabycia praw autorskich, jednak istotne z punktu widzenia praktyki korzystania z twórczych efektów pracy pracowników. Przykładowo, umowy zawierane z programistami powinny przewidywać obowiązek zapisywania kodu źródłowego w repozytorium kodu wskazanym przez pracodawcę, jak również regulować dopuszczalność wykorzystywania w tworzonych programach elementów należących do kategorii tzw. wolnego oprogramowania (*open-source software*).

Podsumowując, w umowie o pracę warto jest zawrzeć postanowienia dotyczące nabyciania przez pracodawcę praw autorskich do dzieł tworzonych przez pracowników. Korzystanie z trybu ustawowego nie w każdym bowiem przypadku dostatecznie zabezpiecza prawnie pracodawcę co do zakresu nabywanych praw, rodzaju utworów, które obejmuje nabycie oraz nie zapewnia pełnej swobody w dysponowaniu utworem. Trzeba też zauważyć, iż dopiero pochodne nabycie praw do utworów warunkuje możliwość zastosowania przez pracodawcę 50% kosztów uzyskania przychodów; jest to szczególnie istotne w przypadku pracodawców zatrudniających programistów, którzy chcieliby zastosować to rozwiązanie. Jednocześnie jednak, skorzystanie z dobrodziejstw umownego nabycia praw do utworów wymaga zawarcia w umowie o pracę odpowiednio skonstruowanej klauzuli prawnoautorskiej, co może stanowić dla pracodawcy wyzwanie. Warto więc w tym zakresie zwrócić się o pomoc do profesjonalisty – radcy prawnego lub adwokata – który zapewni wsparcie w przygotowaniu dokumentacji.

Michał Pękała

adwokat, Counsel,
Head of Gaming & Digital Entertainment,
kancelaria Maruta Wachta

Jakub Kowal

radca prawny, Senior Associate,
kancelaria Maruta Wachta

Prawo właściwe dla indywidualnych umów o pracę

Wyrok TSUE w sprawie C-152/20 oraz C-218/20

Joanna Lubecka

Współczesne umowy o pracę zawierane są także w sytuacjach, w których praca ma być wykonywana w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Świadczenie pracy w takich okolicznościach może stanowić podstawę wielu ciekawych analiz z punktu widzenia przepisów obowiązującego prawa. Do praktycznych pytań, jakie warto sobie zadać konstruując umowę o pracę, która ma być wykonywana w różnych państwach członkowskich, należą między innymi:

- 1) Jakie prawo znajdzie zastosowanie dla indywidualnej umowy o pracę? Czy będzie to prawo polskie, czy np. prawo państwa, w którym pracownik zwykle wykonuje powierzone mu obowiązki?
- 2) Czy strony takiej umowy, tj. pracodawca i pracownik, mogą wybrać prawo właściwe dla tej umowy? Czy tego rodzaju wybór jest w pełni swobodny?
- 3) Co się stanie w sytuacji, gdy strony nie dokonają takiego wyboru?

Odpowiedzi na wskazane pytania można znaleźć w przepisach Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Dz.Urz.UE.L Nr 177, str. 6), czyli tzw. „rozporządzenia Rzym I”. Obok wskazanego aktu prawnego zastosowanie znajdują także odpowiednie regulacje prawa krajowego.

Problem styku przepisów prawa krajowego z przepisami unijnymi stanowił przedmiot rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 15 lipca 2021 r., jaki zapadł w sprawie DG, EH przeciwko SC Gruber Logistics SRL (C-152/20) oraz Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi, TD przeciwko SC Samidani Trans SRL (C-218/20). W niniejszej publikacji omówiony zostanie stan faktyczny stanowiący podstawę wydania ww. rozstrzygnięcia, a także regulacje prawne rozporządzenia Rzym I dotyczące indywidualnych umów o pracę. Wskazane

zostaną również najważniejsze skutki wspomnianego wyroku dla przedsiębiorców.

Sprawa C-152/20 oraz C-218/20

Sprawa, która została skierowana do wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym przez TSUE, dotyczyła sporów pomiędzy rumuńskimi kierowcami samochodów ciężarowych a ich pracodawcami (spółkami prawa handlowego) z siedzibą w Rumunii. Oś sporów dotyczyła celowości wypłaty kwoty należnego na rzecz pracowników wynagrodzenia za pracę.

Przedmiotem postępowania w sprawie C-152/20 była kwestia wynagrodzenia dwóch rumuńskich kierowców samochodów ciężarowych (DG i EH) zatrudnionych przez spółkę SC Gruber Logistics

SRL. Umowy o pracę łączące wskazane podmioty zostały sporządzone w dwóch wersjach językowych: rumuńskiej i włoskiej. Obie umowy zawierały odesłanie do treści prawa rumuńskiego, które miało pełnić względem nich rolę uzupełniającą. Umowy zawierały także postanowienia dotyczące prawa właściwego do rozpoznawania sporów wynikłych na ich tle, którym miało być prawo rumuńskie. W kontekście miejsca pracy umowy wskazywały, że:

[p]raca [miała być] świadczona w (sekcji/warsztacie/biurze/dziale) warsztatu samochodowego na terenie siedziby/zakładu/innego zorganizowanego miejsca pracy w gminie Oradea [(Rumunia)] oraz zgodnie z delegacją/oddelegowaniem w biurach lub zakładach klientów, obecnych i przyszłych dostawców, w dowolnym miejscu w kraju i za granicą, w zależności od potrzeb wykorzystania pojazdu, którym pracownik posługuje się przy wykonywaniu swoich obowiązków, lub w każdym innym miejscu, w którym pracownik wykonuje działalność związaną z transportem¹.

W ocenie DG i EH, do ich stosunku pracy powinny znaleźć zastosowanie włoskie przepisy prawa obowiązujące w sektorze transportu. Pracownicy opierali swoje twierdzenia na przepisie art. 8 rozporządzenia Rzym I, wskazującego m.in. jakich przepisów prawa strony nie mogą wyłączyć w drodze umowy i jakie prawo należy stosować we wskazanej sytuacji. Powodowie podnosili, że wprawdzie umowy zostały zawarte w Rumunii, jednak obowiązki pracownicze były przez nich realizowane zwykle we Włoszech. W tym właśnie miejscu rozpoczęli oni wykonywanie powierzonych im zadań, tam otrzymywali polecenia i tam wracali po zakończeniu swoich zadań. Na bazie tych twierdzeń, DG i EH pozwali spółkę SC Gruber Logistics SRL w Rumunii o zapłatę kwoty stanowiącej różnicę pomiędzy wynagrodzeniami, jakie otrzymali oni od pracodawcy, a płacą minimalną wynikającą z włoskiego układu zbiorowego.

Jak broniła się pozwana spółka? SC Gruber Logistics SRL wskazywała, że zarówno DG, jak i EG pracowali na jej rzecz z użyciem samochodów ciężarowych zarejestrowanych w Rumunii, a także na podstawie zezwoleń transportowych wydanych na podstawie przepisów

prawa rumuńskiego. Polecenia były im wydawane przez spółkę, a ich praca była organizowana w Rumunii. Stąd, w ocenie pracodawcy, umowy o pracę, które stanowiły przedmiot zawisłego pomiędzy stronami sporu, winny podlegać prawu rumuńskiemu.

Sprawa C-218/20, Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi, TD przeciwko SC Samidani Trans SRL

Z kolei druga ze spraw, tj. C-218/20 obejmowała spór, do jakiego doszło pomiędzy rumuńskim kierowcą samochodu ciężarowego – TD, świadczącego pracę na rzecz rumuńskiej spółki SC Samidani Trans SRL. Przedmiot sporu był bardzo podobny, z tym że TD twierdził, że wykonywał pracę wyłącznie na terenie Niemiec. Zawarta przez niego umowa o pracę również zawierała odesłanie do przepisów ustawy rumuńskiej, a nadto zawierała klauzulę, zgodnie z którą spory wynikające z umowy miały być rozpatrywane przez właściwy sąd rumuński. Umowa TD nie wskazywała w sposób bezpośredni miejsca, w którym pracownik miał wykonywać powierzoną pracę. Zgodnie z twierdzeniami pracownika były to Niemcy. Tam bowiem, zgodnie z zapewnieniami TD, otrzymywał on polecenia, rozpoczął i kontynuował wykonywanie obowiązków, a nadto używane przez niego samochody ciężarowe stacjonowały w Niemczech. Podobnie jak w pierwszej sprawie skierowanej do TSUE, na podstawie art. 8 rozporządzenia Rzym I, TD wskazywał, że przysługuje mu względem pracodawcy dodatkowa kwota wynagrodzenia, stanowiąca różnicę pomiędzy tym, jakie otrzymał on od rumuńskiej spółki, a tym, jakie wynikało z przepisów prawa niemieckiego (było to wynagrodzenie za „trzynasty” i „czternasty” miesiąc). Dodatkowo TD twierdził, że do zawartej przez niego umowy o pracę winny znaleźć zastosowanie niemieckie przepisy o płacy minimalnej.

Pracodawca TD kwestionował prawidłowość przyjętego przez niego stanowiska, twierdząc, że w treści umowy

o pracę strony wyraźnie określiły, że prawem właściwym dla ewentualnych sporów, jakie mogą z niej wyniknąć, jest prawo rumuńskie.

Warto wspomnieć, że w obydwu ww. sprawach pracownicy powoływali się na orzeczenie wydane w sprawie Kozelzsch, C-29/10². W wyroku tym Trybunał poddał analizie kwestię wykonywania obowiązków przez pracownika w więcej niż jednym państwie. Zmierzała ona do ustalenia, w jaki sposób określić wówczas, które z nich jest państwem, w którym zazwyczaj pracownik świadczy pracę w wykonaniu umowy³. W ocenie TSUE będzie nim państwo, w którym lub z którego – przy uwzględnieniu ogółu elementów cechujących wspomnianą działalność – pracownik wywiązuje się z zasadniczej części swoich obowiązków wobec pracodawcy. Odwołując się do celu zapewnienia odpowiedniej ochrony pracownikowi, Trybunał wskazał, że łącznik państwa, w którym pracownik zazwyczaj świadczy pracę, należy interpretować rozszerzająco. Trybunał odwołał się również do pracy wykonywanej w sektorze transportu międzynarodowego, wskazując, że w tym wypadku konieczne jest uwzględnienie ogółu czynników cechujących ten rodzaj działalności. W tym celu należy wziąć pod uwagę w szczególności takie elementy stanu faktycznego, jak: miejsce w jakim transport jest zasadniczo wykonywany, gdzie towary są wyładowywane oraz dokąd pracownik wraca po wykonaniu przewozów, jak również, w którym państwie członkowskim znajduje się miejsce, skąd pracownik wykonuje przewozy, otrzymuje polecenia dotyczące przewozów i organizuje swoją pracę, a także miejsce, gdzie znajdują się jego narzędzia pracy.

Pytania prejudycjalne do TSUE

Rozpatrując argumenty podnoszone przez strony sporów, sądy rozpoznające obie ww. sprawy w postępowaniach głównych o zapłatę postanowiły zwrócić się do TSUE z pytaniami prejudycjalnymi, mającymi na celu ustalenie zasad stosowania przepisów rozporządzenia Rzym I dotyczących indywidualnych

umów o pracę. Pytania dotyczyły możliwości dokonania wyboru prawa właściwego i jego relacji względem miejsca świadczenia pracy przez pracownika i obowiązujących tam przepisów prawa pracy, w szczególności dotyczących płacy minimalnej.

Regulacja dotycząca indywidualnej umowy o pracę w świetle rozporządzenia Rzym I

Aby ustalić, jakim zakresem swobody dysponują strony stosunku pracy w dokonywaniu wyboru prawa właściwego dla umowy, w pierwszej kolejności należy odwołać się do przepisów rozporządzenia Rzym I dotyczących indywidualnych umów o pracę.

Zasada ogólna – swoboda wyboru prawa

Podstawową zasadą obowiązującą na gruncie rozporządzenia Rzym I jest swoboda wyboru prawa właściwego. Zgodnie z nią umowa podlega prawu wybranemu przez strony, przy czym sam wybór może być dokonany wyraźnie lub w sposób jednoznaczny wynikać z postanowień umowy lub okoliczności sprawy⁴. Zasada swobody wyboru prawa obowiązuje także w odniesieniu do indywidualnych umów o pracę⁵.

Wyjątki od zasady swobody wyboru prawa

Wyżej wskazana reguła ogólna podlega jednak korekcie wynikającej z dyrektywy ochrony słabszej strony stosunku prawnego, za którą w stosunku pracy uznawany jest pracownik. Zgodnie z założeniami rozporządzenia Rzym I w odniesieniu do umów zawartych ze stroną uznawaną za słabszą stronie takiej należy zapewnić ochronę za pomocą norm kolizyjnych, które są dla niej korzystniejsze niż reguły ogólne⁶.

Z tej przyczyny w rozporządzeniu Rzym I podstawowa reguła swobody wyboru prawa dla indywidualnej umowy o pracę opatrzona jest dodatkowym zastrzeżeniem. Dokonany przez strony wybór nie może mianowicie prowadzić do pozbawienia pracownika ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie w przypadku braku wyboru byłoby właściwe zgodnie z rozporządzeniem. Aby ustalić, jakiego rodzaju będą to przepisy, należy zatem określić, jakie prawo byłoby właściwe dla danego stosunku prawnego, gdyby strony nie dokonały wyboru prawa.

Zgodnie z rozporządzeniem Rzym I, jeżeli strony nie dokonały wyboru prawa właściwego, będzie nim prawo państwa:

- w którym lub – gdy takiego brak – z którego pracownik zazwyczaj świadczy pracę w wykonaniu umowy;
- w którym znajduje się przedsiębiorstwo, za pośrednictwem którego zatrudniono pracownika;
- z którym umowa wykazuje ściślejszy związek niż z jednym z państw wskazanych powyżej⁷.

Wyżej wskazane łączniki odwołują się zatem do przepisów prawa, które znalazłyby zastosowanie w przypadku, gdyby strony nie dokonały wyboru prawa danego państwa jako właściwego dla umowy.

Znając ww. reguły ogólne, możemy przejść do rozstrzygnięcia TSUE.

Rozstrzygnięcie TSUE

Rozpatrując skierowane pytania prejudycjalne TSUE przypominał, że przepisy rozporządzenia Rzym I ustanawiają szczególne przepisy kolizyjne dla umów o pracę, które znajdują zastosowanie w przypadku, gdy pracownik świadczy pracę przynajmniej w jednym państwie członkowskim, którego prawo nie zostało wybrane przez strony. Stan faktyczny obydwu rozpatrywanych spraw kształtował się w ten właśnie sposób. Umowy zostały bowiem zawarte w Rumunii pomiędzy pracodawcami i pracownikami pochodzącymi ze wskazanego kraju, lecz były wykonywane również w innych

państwach członkowskich, tj. we Włoszech i w Niemczech.

W świetle przepisów rozporządzenia Rzym I, w tego rodzaju sytuacjach konieczne jest:

- 1) ustalenie, które przepisy miałyby zastosowanie, gdyby strony nie dokonały wyboru prawa oraz zidentyfikowanie, których z nich nie można wyłączyć w drodze umowy – będą to tzw. przepisy bezwzględnie obowiązujące;
- 2) ustalenie, jakie prawo zostało wybrane przez strony danej umowy o pracę;
- 3) ocena i porównanie obydwu wymienionych grup przepisów, tj. prawa wybranego przez strony i prawa, które znalazłyby zastosowanie, gdyby takiego wyboru strony nie dokonały. Wynik tego porównania powinien prowadzić do ustalenia, które przepisy zapewniają pracownikowi wyższy poziom ochrony. To właśnie one będą miały pierwszeństwo zastosowania do danego stosunku prawnego.

Jednocześnie TSUE wskazał, że ocena tego, czy dana grupa przepisów prawa krajowego należy do przepisów bezwzględnie obowiązujących, powinna następować z perspektywy prawa, które miałyby zastosowanie w przypadku braku wyboru. Przykład: ustalenie czy polskie przepisy prawa o minimalnym wynagrodzeniu za pracę stanowią przepisy bezwzględnie obowiązujące, których nie można wyłączyć w drodze umowy stron, powinno następować z perspektywy prawa polskiego. Zgodnie z regulacjami prawa polskiego nie można wypłacać na rzecz pracownika wynagrodzenia niższego od minimalnego wynagrodzenia za pracę⁸.

Na tej podstawie TSUE wyjaśnił, że w sytuacji, w której strony indywidualnej umowy o pracę dokonały wyboru prawa, któremu ma ona podlegać, które nie jest przy tym prawem, jakie znalazłoby zastosowanie w przypadku braku wyboru prawa (patrz punkt 3 podpunkt 2) powyżej), to przepisy tego ostatniego prawa nie znajdują zastosowania z wyjątkiem przepisów, których nie można wyłączyć na podstawie umowy. Jednocześnie TSUE wskazał, że do takiej grupy przepisów mogą co do zasady należeć przepisy o płacy minimalnej.

Trybunał wypowiedział się także w kwestii swobody, jaką dysponują strony dokonujące wyboru prawa właściwego dla indywidualnej umowy o pracę. W wyroku podkreślono, że rozporządzenie ustanawia autonomię woli w zakresie wyboru prawa właściwego⁹. TSUE wskazał, że strony zawierające indywidualną umowę o pracę dysponują swobodą wyboru prawa właściwego w stosunku do takiej umowy, nawet jeśli postanowienia umowy są uzupełniane przez przepisy prawa krajowego, z zastrzeżeniem, że przepisy te nie mogą przymuszać stron umowy do wyboru prawa krajowego jako prawa właściwego dla umowy. Dodatkowo, TSUE wskazał, że sytuacja, w której klauzula wyboru prawa została zredagowana przez pracodawcę, a pracownik ograniczył się do jej zaakceptowania wpisuje się w zakres swobody wyboru prawa właściwego mającego zastosowanie do owej umowy.

Konsekwencje wyroku TSUE dla przedsiębiorców

Jakiego rodzaju wnioski można wyprzedzić z zapadłego rozstrzygnięcia dla polskich przedsiębiorców?

Po pierwsze, wybór prawa właściwego dla umowy możliwy jest także w przypadku indywidualnych umów o pracę. Jeśli strony nie dokonają tego rodzaju wyboru, znajdą zastosowanie odpowiednie przepisy rozporządzenia Rzym I.

Po drugie, na gruncie rozporządzenia Rzym I, swoboda stron indywidualnej umowy o pracę w zakresie dokonywania wyboru prawa właściwego podlega pewnego rodzaju korekcie. Wybór ten nie może bowiem pozbawiać pracownika ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie w przypadku braku wyboru byłoby właściwe zgodnie z rozporządzeniem.

Jaki jest z tego wniosek?

Mimo że strony indywidualnej umowy o pracę dokonają w jej treści zastrzeżenia jakie prawo ma być właściwe dla oceny sporu dotyczącego tej umowy, przedsiębiorcy muszą liczyć się z tym, że umowa może być oceniana według przepisów prawa innego państwa. Jeśli bowiem bezwzględnie obowiązujące przepisy państwa, które znalazłyby zastosowanie w przypadku braku wyboru prawa, zapewniają pracownikowi lepszą

ochronę, niż prawo wybrane zgodnie z umową, to właśnie te przepisy będą miały pierwszeństwo przed przepisami prawa wybranego. W tej sytuacji, prawo wybrane przez strony znajdzie zastosowanie do stosunku umownego w pozostałym zakresie.

Joanna Lubecka
adwokat, Kancelaria Lubecka.Law

¹ Zapis stanowi cytat z tłumaczenia umów, jaki znajduje się w treści wyroku wydanego w sprawie C-152/20.

² Wyrok TSUE z dnia 15 marca 2011 r. w sprawie C29/10, Heiko Koelzsch przeciwko Wielkiemu Księstwu Luksemburga.

³ Orzeczenie zostało wydane na gruncie Konwencji rzymskiej z dnia 19 czerwca 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (Dz. Urz. UE C 169/10). Rozporządzenie Rzym I zastąpiło wspomnianą Konwencję we wszystkich państwach UE z wyjątkiem Danii. Konwencja rzymska w dalszym ciągu obowiązuje w odniesieniu do Danii. Ma ona zastosowanie do zobowiązań umownych zaciągniętych przed rozpoczęciem stosowania rozporządzenia Rzym I.

⁴ Art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rzym I.

⁵ Art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rzym I zdanie pierwsze.

⁶ Punkt 23 preambuły do rozporządzenia Rzym I.

⁷ Art. 23 ust. 1 rozporządzenia Rzym I zdanie drugie.

⁸ Art. 6 ust. 1 Ustawy z dnia 10 października 2002 roku o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2020 r. poz. 2207).

⁹ W tym zakresie, odwołując się do podobnych wyroków, które zapadły w sprawach: Nikifordis, C-135/15 z dnia 18 października 2016 roku oraz Unamar, C-184/12 z dnia 17 października 2013 roku).

Holding oraz nowe kompetencje (obowiązki) organów nadzorczych i zarządczych spółek kapitałowych, cz. I

Projekt nowelizacji Kodeksu spółek handlowych

Bartosz Fogel

Zmianę przepisów Kodeksu spółek handlowych (dalej „KSH”) przewiduje projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (dalej „Projekt”). Projekt został opracowany przez Ministra Aktywów Państwowych i wpisany do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów pod numerem UD113. Aktualnie, po odbyciu konsultacji publicznych i międzyresortowych oraz przyjęciu przez Radę Ministrów, Projekt został skierowany do dalszych prac legislacyjnych w Sejmie.

Cel i przedmiot nowelizacji

Zasadniczym celem Projektu jest wprowadzenie do przepisów KSH „regulacji prawnej prawa holdingowego (prawa grup spółek, prawa koncernowego), które – w szerokim znaczeniu doktrynalnym – reguluje relacje prywatno-prawne pomiędzy spółką dominującą i jej spółkami zależnymi, w sposób uwzględniający interes wierzycieli, członków organów oraz drobnych współników (akcjonariuszy) spółki zależnej, jak również wyposażenie rad nadzorczych w narzędzia umożliwiające prowadzenie bardziej efektywnego nadzoru korporacyjnego, a także wyeliminowanie wątpliwości podnoszonych przez przedsiębiorców i przedstawicieli doktryny”.

Projekt składa się z trzech części. Pierwszej, dotyczącej tzw. prawa holdingowego (prawa grup spółek, prawa koncernowego). Drugiej, wprowadzającej regulację zwiększającą efektywność rad nadzorczych spółek kapitałowych, a także trzeciej, porządkującej i dopasowującej do siebie przepisy dotyczące spółek kapitałowych.

W ramach niniejszego artykułu omówione zostaną wybrane regulacje prawne prawa holdingowego oraz projektowane zmiany w zakresie nowych

kompetencji i obowiązków organów zarządczych i nadzorczych spółek kapitałowych.

Zakres regulacji prawa holdingowego

Twórcy Projektu zdecydowali się na tzw. wariant ograniczonej (szczątkowej) regulacji prawa holdingowego, a polegający na uregulowaniu „tylko tych kwestii z zakresu funkcjonowania holdingów faktycznych, których regulacja prawna jest rzeczywiście niezbędna i wychodzi naprzeciw najważniejszemu postulatowi zgłaszanemu przez polskich przedsiębiorców, a jednocześnie nie narusza zasad systemowych prawa spółek handlowych”.

Projekt zakłada wprowadzenie normatywnej definicji „grupy spółek” (art. 4 § 1 pkt 51 KSH) oraz nowego Działu IV, pt. „Grupa spółek” w ramach tytułu pierwszego KSH, pt. „Przepisy ogólne” (art. 21¹ – art. 21⁶ KSH). Jednocześnie Projekt uchyła dotychczasowy art. 7 KSH, który odnosi się do tzw. holdingów umownych, a więc takich, w których spółka dominująca i spółka zależna zawierają pomiędzy sobą umowę o zarządzanie spółką zależną przez spółkę dominującą lub umowę o odprowadzanie zysku spółki zależnej do spółki dominującej. W ocenie twórców Projektu dopuszczalność tworzenia holdingów umownych wynika z zasady wolności umów (art. 353¹ KC w zw. z art. 2 KSH), co wobec braku wystarczająco ukształtowanej praktyki kontraktowej wyklucza potrzebę szczegółowej regulacji takich holdingów w ramach KSH i uzasadnia uchylenie dotychczasowej treści art. 7 KSH. Proponowane zmiany dotyczą zatem holdingów faktycznych, a więc spółek, pomiędzy którymi powstał stosunek dominacji i zależności (art. 4 § 1 pkt 4 KSH), mimo że nie został w żaden sposób sformalizowany.

Projektowane regulacje prawa holdingowego będą mieć jednak zastosowanie również do holdingów umownych, ponieważ te z reguły spełniają przesłanki istnienia holdingu faktycznego.

Nowe przepisy prawa holdingowego koncentrują się na kluczowej kategorii prawnej, jaką jest „interes grupy spółek”, a którą powinny kierować się zarówno spółka dominująca, jak i spółka zależna uczestniczące w grupie spółek. W tym kontekście nowa regulacja prawa holdingowego stanowi urzeczywistnienie tzw. doktryny *Rozenbluma* (zwanej również zasadą „czystych rąk”). Do doktryny tej, wypracowanej w orzecznictwie francuskich sądów karnych, odwołują się propozycje harmonizacji europejskiego prawa koncernowego. Warto bowiem odnotować, że koncepcja interesu grupy spółek nawiązująca do tzw. doktryny *Rozenbluma* była obiektem zainteresowania Komisji Europejskiej (dalej „KE”). W 2012 r. KE opublikowała dokument pn. „Plan działania: Europejskie prawo spółek i ład korporacyjny – nowoczesne ramy prawne na rzecz bardziej zaangażowanych udziałowców i zrównoważonych przedsiębiorstw”, w którym zapowiedziała przedstawienie inicjatywy legislacyjnej, zmierzającej do uznania koncepcji „dobra grupy” (interesu grupy) spółek w państwach członkowskich UE. Koncepcja ta wprowadza fundamentalną zasadę zwolnienia z odpowiedzialności członka zarządu (menedżera, dyrektora) spółki zależnej, który wykonał szkodliwe dla tej spółki polecenia spółki dominującej, leżące jednak w interesie grupy spółek, z możliwością wyrównania w przyszłości spółce zależnej poniesionej przez nią szkody. Ponadto opiera się na założeniu, że spółka dominująca i zależna kierują się nie tylko własnym interesem, lecz również interesem grupy spółek, o ile nie zmierza to do pokrzywdzenia wierzycieli lub współników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej.

Należy wskazać, że przyjęta w Projekcie nowelizacja nie ma wpływu na obowiązywanie norm prawa administracyjnego czy prawa podatkowego, w szczególności w zakresie podmiotów powiązanych, cen transferowych i zasady ceny rynkowej. Warto również odnotować, że z zakresu podmiotowego regulacji prawa holdingowego zostały wyłączone spółki publiczne, spółki w likwidacji, które rozpoczęły podział swojego majątku, oraz spółki w upadłości. Projektowane regulacje znajdują natomiast zastosowanie do zagranicznych (tj. mających siedzibę poza Polską) spółek dominujących w stosunku do swoich polskich spółek zależnych, ponieważ Projekt nakłada na te ostatnie obowiązek rejestracji uczestnictwa w rejestrze, o czym szerzej w dalszej części artykułu.

Grupa spółek – pojęcie, uczestnictwo i rejestracja

Projektowany przepis art. 4 § 1 pkt 5¹ KSH wprowadza normatywną definicję grupy spółek. Zgodnie z proponowanym przepisem „grupa spółek” oznacza „spółkę dominującą i spółkę lub spółki

od niej zależne, kierujące się wspólną strategią gospodarczą w celu realizacji wspólnego interesu, uzasadniającą sprawowanie jednolitego kierownictwa nad spółką albo spółkami zależnymi przez spółkę dominującą”.

Należy wskazać, że grupa spółek stanowi kategorię prawną odrębną od stosunku dominacji i zależności pomiędzy spółkami, o którym mowa w art. 4 § 1 pkt 4 KSH. Grupa spółek jest „kwalifikowanym” stosunkiem dominacji i zależności pomiędzy określonymi spółkami tworzącymi grupę spółek, ponieważ spółki te kierują się wspólnymi celami gospodarczymi, które umożliwiają spółce dominującej sprawne kierownictwo i zarządzanie. Ponadto, projektowany przepis art. 21¹ § 1 KSH przewiduje, że zarówno spółka dominująca, jak i spółka zależna uczestniczące w grupie spółek powinny kierować się – obok interesu własnej spółki – „interesem grupy spółek”. Interes grupy spółek odróżnia zatem pojęcie grupy spółek od zwykłego stosunku dominacji i zależności pomiędzy spółkami. Odrębność tę uzasadnia przyjęta w Projekcie koncepcja uregulowania prawa grup spółek (prawa holdingowego) w formie odrębnego, nowego Działu IV, pt. „Grupa spółek” w ramach tytułu pierwszego KSH, pt. „Przepisy ogólne”.

Projekt przyjmuje określenie „grupa spółek”, a nie „zgrupowanie spółek”. Według autorów Projektu to pierwsze określenie jest właściwsze. W polskiej praktyce w logo wielu firm występuje bowiem sformułowanie „grupa spółek” (np. Grupa PKN Orlen, Grupa PZU, Grupa RMF, Grupa Żywiec itd.). O ile pojęcie „grupa spółek” będzie rezerwowane dla holdingów, to „zgrupowanie spółek” jest zarezerwowane w polskim porządku prawnym dla „europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych” (EZIG) bądź konsorcjum.

W świetle przyjętej w Projekcie ograniczonej regulacji prawa holdingowego oraz ze względu na obowiązującą w KSH zasadę *numerus clausus* typów spółek, grupa spółek nie otrzyma własnej podmiotowości prawnej. Do jej powstania nie jest wymagana sformalizowana struktura organizacyjna posiadająca własną nazwę, quasi-organy czy regulamin. Wymagane jest natomiast podjęcie uchwały przez zgromadzenie wspólników lub walne zgromadzenie spółki zależnej o uczestnictwie w grupie spółek ze wskazaniem spółki dominującej. Uchwała taka wymaga kwalifikowanej większości głosów, tj. trzech czwartych głosów.

Ponadto Projekt wprowadza obowiązek rejestracji uczestnictwa w grupie spółek. Spółka dominująca i spółka zależna mają bowiem obowiązek ujawnienia swojego uczestnictwa w grupie spółek w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (dalej „rejestr KRS”). Wpis do rejestru KRS ma jednak charakter deklaratoryjny, z uwagi na obowiązek podjęcia wcześniej uchwały o uczestnictwie spółki zależnej w grupie spółek. Wpis wzmianki w rejestrze KRS wskazywać ma uczestnictwo spółki w oznaczonej grupie spółek ze wskazaniem charakteru tego uczestnictwa, tj. wskazaniem, czy spółka jest spółką dominującą, czy też spółką zależną. Jeśli spółka dominująca posiada siedzibę za granicą, dla ujawnienia uczestnictwa w grupie spółek wystarczający będzie wpis wzmianki o uczestnictwie w rejestrze KRS spółki zależnej. Nowelizacja przewiduje także obowiązek oznaczenia przynależności spółki do określonej grupy spółek w pismach i zamówieniach handlowych spółki (tzw. firmówkach).

Zdecydowana większość projektowanych regulacji prawa holdingowego będzie miała zastosowanie w stosunku do danej spółki dopiero po ujawnieniu

jej uczestnictwa w grupie spółek w rejestrze KRS. Warto odnotować, że brak wpisu wzmianki w rejestrze KRS uniemożliwi w szczególności:

- 1) korzystanie przez spółkę dominującą z prawa wydawania wiążących poleceń w stosunku do spółki zależnej;
- 2) realizację prawa do przeglądania ksiąg i dokumentów oraz żądania udzielenia informacji od spółki zależnej;
- 3) sprawowanie stałego nadzoru nad spółkami zależnymi przez radę nadzorczą spółki dominującej;
- 4) realizację prawa wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych do żądania podjęcia uchwały o przymusowym odkupie ich udziałów (akcji) przez spółkę dominującą (tzw. „sell-out”);
- 5) realizację prawa spółki dominującej do żądania przymusowego wykupu udziałów (akcji) należących do wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej (tzw. „squeeze-out”);
- 6) realizację prawa członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurenta oraz likwidatora spółki uczestniczącej w grupie spółek do powoływania się na działanie

lub zaniechanie w określonym interesie grupy spółek.

Wiążące polecenie spółki dominującej

Podstawowym instrumentem prawnym, który ma zapewnić spółce dominującej sprawne zarządzanie grupą spółek, jest wiążące polecenie kierowane przez spółkę dominującą do spółki zależnej. Regulację wiążącego polecenia wprowadza projektowany przepis art. 21² KSH. Polecenie to może dotyczyć prowadzenia spraw spółki, a podstawą jego wydania powinien być konkretny interes grupy spółek. Do wydania polecenia Projekt wymaga dochowania formy pisemnej lub elektronicznej, zastrzeżonej pod rygorem nieważności. Polecenie powinno zawierać co najmniej:

- 1) oczekiwane przez spółkę dominującą zachowanie spółki zależnej w związku z wykonaniem wiążącego polecenia;
- 2) interes grupy spółek, który uzasadnia wykonanie przez spółkę zależną polecenia spółki dominującej;

- 3) spodziewane korzyści lub szkody spółki zależnej, które będą następstwem wykonania polecenia spółki dominującej, o ile występują;
- 4) przewidywany sposób i termin naprawienia spółce zależnej szkody poniesionej w wyniku stosowania się do polecenia spółki dominującej.

Wiążące polecenie może wydać zarząd, a także prokurent i pełnomocnicy spółki, w zakresie przysługującego im umocowania. Wiążących poleceń nie będzie natomiast mogła wydawać spółkom zależnym rada nadzorcza spółki dominującej. Ponadto wiążących poleceń nie będzie można wydawać, jeżeli taka możliwość będzie wykluczona lub ograniczona przez przepisy szczególne.

Pod względem prawnym wiążące polecenie stanowić będą czynności prawne dwustronne¹⁶. Do pełnego ukształtowania stosunku prawnego potrzebne jest bowiem wydanie wiążącego polecenia oraz jego przyjęcie przez spółkę zależną. Ponadto na spółkę zależną nałożony został obowiązek poinformowania spółki dominującej o podjętej w tym zakresie decyzji, tj. o podjęciu uchwały o wykonaniu wiążącego polecenia albo uchwały o odmowie wykonania wiążącego polecenia. Uchwałę w tym przedmiocie podejmuje zarząd spółki zależnej. Uchwała o wykonaniu wiążącego polecenia powinna zawierać co najmniej elementy treści wiążącego polecenia, o których mowa punktach 1–4 powyżej.

Odmowa wykonania wiążącego polecenia

Przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia określa projektowany art. 21⁴ § 1 KSH. Spółka zależna ma obowiązek odmowy wykonania polecenia spółki dominującej, jeżeli:

- 1) wykonanie polecenia doprowadziło do niewypłacalności albo do zagrożenia niewypłacalnością spółki zależnej;
- 2) istnieje uzasadniona obawa, że jest ono sprzeczne z interesem spółki zależnej i wyrządzi jej szkodę, która nie będzie naprawiona przez spółkę dominującą lub inną spółkę zależną uczestniczącą w grupie spółek w okresie najbliższych dwóch lat,

licząc od dnia, w którym nastąpi zdarzenie wyrządzające szkodę (przesłanki tej nie stosuje się do jednoosobowych spółek zależnych);

- 3) w pozostałych przypadkach, jeżeli umowa albo statut spółki zależnej uczestniczącej w grupie spółek przewiduje dodatkowe przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia.

Uchwałę w przedmiocie odmowy wykonania wiążącego polecenia podejmuje zarząd spółki zależnej. Uchwała ta powinna zawierać uzasadnienie.

Odpowiedzialność za skutki wykonania i wydania polecenia

Projekt odrębnie reguluje odpowiedzialność za wykonanie wiążącego polecenia (tj. w odniesieniu do spółki zależnej oraz jej przedstawicieli i członków organów) oraz za skutki wydania wiążącego polecenia w stosunku do spółki dominującej (tj. w odniesieniu do spółki dominującej oraz jej przedstawicieli i członków organów).

W zakresie odpowiedzialności za wykonanie wiążącego polecenia wprowadza się zwolnienie członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatora spółki zależnej z odpowiedzialności cywilnoprawnej za szkodę wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia na podstawie art. 293, art. 300¹²⁵ i art. 483 KSH (projektowany art. 21⁵ § 1 KSH). Zwolnienie z odpowiedzialności cywilnoprawnej będzie stosować się także odpowiednio do członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej i likwidatora spółki dominującej działających w interesie grupy spółek (projektowany art. 21⁵ § 2 KSH). Co istotne, w Projekcie ostatecznie nie znalazły się przepisy regulujące kwestie zwolnienia z odpowiedzialności karnej. Z uzasadnienia Projektu wynika, że taki zapis byłby zbędny, ponieważ osobie wykonującej polecenie, w zakresie, w jakim jej działanie lub zaniechanie wynika z treści polecenia, nie będzie można przypisać odpowiedzialności karnej. Działanie na podstawie i w granicach wiążącego polecenia przesądza bowiem o braku bezprawności czynu takiej osoby,

a to oznacza, że nie można jej pociągnąć do odpowiedzialności karnej.

W zakresie odpowiedzialności spółki dominującej za skutki wydania wiążącego polecenia, wykonanego następnie przez spółkę zależną, Projekt przewiduje odpowiedzialność spółki dominującej wobec:

- 1) spółki zależnej,
- 2) wierzycieli spółki zależnej,
- 3) wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej.

Przechodząc do szczegółów stypizowanych powyżej kategorii odpowiedzialności:

- 1) Odpowiedzialność spółki dominującej względem spółki zależnej jest odpowiedzialnością odszkodowawczą opartą na zasadzie winy domniemanej (projektowany art. 21¹² KSH). Spółka dominująca odpowiada bowiem wobec spółki zależnej za szkodę, która została wyrządzona wykonaniem wiążącego polecenia i która nie została naprawiona w terminie wskazanym w wiążącym poleceniu, chyba że nie ponosi winy. Za szkodę wyrządzoną jednoosobowej spółce zależnej spółka dominująca odpowiada tylko wówczas, gdy wykonanie wiążącego polecenia doprowadziło do jej niewypłacalności. Odpowiedzialność spółki dominującej ustala się z uwzględnieniem obowiązku lojalności wobec spółki zależnej podczas wydawania i wykonania wiążącego polecenia. Dodatkowo, jeżeli spółka zależna nie wytoczy powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej jej przez spółkę dominującą w terminie roku od dnia upływu terminu wskazanego w wiążącym poleceniu, każdy wspólnik albo akcjonariusz spółki zależnej może wytoczyć powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej tej spółce. Powództwo o odszkodowanie wytaczać się będzie według miejsca siedziby spółki zależnej. Co więcej, nowe przepisy nie wykluczają prawa spółki zależnej, jej wspólników albo akcjonariuszy oraz osób trzecich do dochodzenia naprawienia szkody na zasadach ogólnych.
- 2) Odpowiedzialność spółki dominującej względem wierzycieli spółki zależnej powstaje w sytuacji, gdy egzekucja przeciwko spółce zależnej

dominującej o naprawienie szkody w terminie 30 dni. Projekt przewiduje ponadto, że roszczenie o naprawienie szkody z powyższego tytułu przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, w którym wspólnik (akcjonariusz) spółki zależnej dowiedział się o szkodzie, jednak nie później niż z upływem 5 lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

Bartosz Fogel

radca prawny, wykładowca, partner w kancelarii prawnej Grzelczak Fogel i Partnerzy Spółka Partnerska Radców Prawnych (GFP Legal), doświadczony prawnik procesowy, specjalizuje się w doradztwie z zakresu prawa gospodarczego, w transakcjach M&A (fuzje i przejęcia) oraz obsłudze prawnej spółek kapitałowych, w szczególności z sektora bankowego i usług finansowych, IT, budowlanego, motoryzacyjnego, farmaceutycznego i spożywczego

okaże się bezskuteczna, a szkoda występująca u wierzycieli spółki zależnej powstała w wyniku stosowania się przez tę spółkę do wiążącego polecenia spółki dominującej oraz w skutek okoliczności, za które spółka dominująca ponosi winę (projektowany art. 21¹⁴ § 1 KSH). Projekt wprowadza ponadto domniemanie wysokości szkody, wskazując, że obejmuje ona wysokość niezaspokojonej wierzytelności wobec spółki zależnej (projektowany art. 21¹⁴ § 2 KSH). Należy wskazać, że odpowiedzialność ta nie przyjmuje tzw. „odpowiedzialności przebijającej”, w ramach której spółka dominująca odpowiadałaby gwarancyjnie wobec wierzycieli spółki zależnej. Mamy tu bowiem do czynienia z odpowiedzialnością odszkodowawczą opartą na zasadzie winy, co wyklucza jej gwarancyjny charakter.

- 3) Odpowiedzialność spółki dominującej wobec wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej sprowadza się do odpowiedzialności za szkodę w postaci obniżenia wartości udziału (akcji) spółki

(projektowany art. 21¹³ KSH). Wspomniane obniżenie odnosi się do wartości udziałów (akcji) spółki zależnej, w sytuacji, gdy spółka ta stosowała się do wiążących poleceń spółki dominującej. Odpowiedzialność ta dotyczy od strony podmiotowej tylko takich wspólników (akcjonariuszy) mniejszościowych spółki zależnej, w której spółka dominująca może samodzielnie (bezpośrednio albo pośrednio) podjąć uchwałę o uczestnictwie w grupie spółek oraz zmienić umowę albo statut spółki zależnej. Projekt wprowadza przy tym domniemanie, że spółka dominująca może samodzielnie podjąć uchwałę o uczestnictwie w grupie spółek oraz zmienić umowę albo statut spółki zależnej, jeżeli bezpośrednio bądź pośrednio reprezentuje w spółce zależnej co najmniej trzy czwarte kapitału zakładowego. Powództwo o naprawienie szkody z tytułu obniżenia wartości udziału (akcji) wytaczać się będzie według miejsca siedziby spółki zależnej i powinno zostać poprzedzone wezwaniem wspólnika (akcjonariusza) skierowanym do spółki

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1526).

² Projekt dostępny na stronach Rządowego Centrum Legislacji pod numerem wykazu prac UD113. Zob. <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12336750>.

³ Dalszy ciąg procesu legacyjnego Projektu dostępny na stronach Sejmu RP (druk nr 1515). Zob. <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1515>. W dniu 1 października 2021 r. odbyło się I czytanie Projektu w Sejmie.

⁴ Zob. uzasadnienie Projektu, s. 2.

⁵ Zob. uzasadnienie Projektu, s. 4.

⁶ Zob. uzasadnienie Projektu, s. 4.

⁷ Komisja Europejska, „Plan działania. Europejskie prawo spółek i ład korporacyjny – nowoczesne ramy prawne na rzecz bardziej zaangażowanych udziałowców i zrównoważonych przedsiębiorstw”, COM (2012) 740, s. 16–17 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0740>).

⁸ Zob. uzasadnienie Projektu, s. 3 i s. 11–12.

⁹ Projektowany art. 21¹⁵ § 2 KSH.

¹⁰ Zob. uzasadnienie Projektu, s. 6–7.

¹¹ Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz. U. Nr 62, poz. 551). Zob. też uzasadnienie Projektu, s. 7–8.

¹² Projektowany art. 21¹ § 2 KSH

¹³ Projektowany art. 21¹ § 3 KSH.

¹⁴ Projektowany art. 206 § 1 pkt 5, art. 300⁶³ § 1 pkt 5 i art. 374 § 1 pkt 5 KSH.

¹⁵ Projekt wyłącza stosowanie projektowanego art. 21²–21⁴, art. 21⁶, art. 21⁷, art. 21¹⁰ i art. 21¹¹ KSH przed ujawnieniem uczestnictwa w grupie spółek w rejestrze KRS. Zob. też projektowany art. 21¹ § 4 KSH.

¹⁶ Według autorów Projektu konstrukcja poleceń jako dwustronnych czynności prawnych oznacza, że polecenia te mogą być przedmiotem weryfikacji przez przyzmat art. 58 KC i wad oświadczeń woli.

„Adekwatność” Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w zakresie RODO

Decyzje Komisji Europejskiej z 28 czerwca 2021 r.

Joanna Steliga

Dnia 28 czerwca 2021 r. zostały wydane dwie decyzje Komisji Europejskiej dotyczące transferów danych osobowych do Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej:

- decyzja Komisji (UE) 2021/1772 wydana na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679², stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Zjednoczone Królestwo³;
- decyzja Komisji (UE) 2021/1773 wydana na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680⁴, stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Zjednoczone Królestwo⁵.

Należy skupić się na pierwszej decyzji, wydanej na podstawie rozporządzenia (UE) 2016/679 (RODO), a konkretnie art. 45 RODO, bowiem to właśnie ta decyzja ma znaczenie dla przedsiębiorców, w szczególności, gdy współpracują oni z klientami lub kontrahentami z Wielkiej Brytanii.

Wydanie decyzji o adekwatności wiąże się z tym, że od 1 lipca 2021 r. obowiązują nowe zasady przekazywania danych osobowych do Wielkiej Brytanii. W efekcie brexitu Wielka Brytania opuściła Unię Europejską, a tym samym unijny porządek prawny. Od 1 stycznia 2021 r. do 1 lipca 2021 r. trwał okres przejściowy, który oznaczał, że Wielką Brytanię traktowaliśmy w dalszym ciągu jako państwo należące do Unii Europejskiej⁶, co nie wymagało stosowania dodatkowych obowiązków dotyczących transferu danych. Od 1 lipca 2021 r. Wielka Brytania jest więc traktowana jako tzw. państwo trzecie w rozumieniu RODO, co powoduje, że każda operacja przekazania tam danych osobowych wymaga przyjęcia instrumentu prawnego wskazanego w rozdziale V RODO, pozwalającego na legalne przekazanie danych, czyli transfer danych do państwa trzeciego.

Przed wystąpieniem i w okresie przejściowym ramy prawne dotyczące ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii składały się z odpowiednich przepisów unijnych (w tym przede wszystkim przepisy RODO) oraz ustawodawstwa krajowego, zwłaszcza ustawy o ochronie danych z 2018 r. (Data Protection Act 2018, „DPA 2018”). DPA 2018 doprecyzowywała przepisy krajowe, ograniczała stosowanie przepisów RODO w dozwolonych przez RODO przypadkach oraz wdrażała dyrektywę (UE) 2016/680.

Jakie przepisy regulują obecnie kwestie ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii?

Przed wystąpieniem z Unii rząd Wielkiej Brytanii przygotował **Ustawę o wystąpieniu z Unii Europejskiej z 2018 r.**⁷ Jej celem było to, aby część przepisów Unii, w tym RODO, były w dalszym ciągu częścią prawa Wielkiej Brytanii. Inaczej mówiąc, na mocy tej ustawy, RODO zostało wprowadzone do porządku prawnego Wielkiej Brytanii, tak aby obowiązywało również po wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej.

Dodatkowo do prawnego porządku Wielkiej Brytanii wprowadzono istotny akt prawny, to jest **Rozporządzenie w sprawie ochrony danych, prywatności i łączności elektronicznej**.⁸ Rozporządzeniem tym zmieniono m.in. implementowane treści RODO oraz DPA 2018 w celu dostosowania ich do kontekstu krajowego.

A zatem od 1 lipca 2021 r. ramy prawne dotyczące ochrony danych osobowych w Zjednoczonym Królestwie obejmują:

- **RODO UK**, czyli wersję RODO, do której zmiany wprowadzono

Rozporządzeniem w sprawie ochrony danych, prywatności i łączności elektronicznej⁹;

- **DPA 2018**¹⁰, zmienioną również Rozporządzeniem w sprawie ochrony danych, prywatności i łączności elektronicznej.

Ponieważ RODO UK opiera się na przepisach UE, regulacje dotyczące ochrony danych w Wielkiej Brytanii w wielu aspektach ściśle odzwierciedlają te, które mają zastosowanie w Unii Europejskiej.

Wspomniane zmiany RODO UK i DPA 2018 mają przede wszystkim charakter techniczny, jak np. usunięcie odniesień do „państw członkowskich” lub dostosowanie terminologii, np. zastąpienie odniesień do rozporządzenia (UE) 2016/679 odniesieniami do RODO UK.

Komisja Europejska uważnie przeanalizowała prawo i praktykę Wielkiej Brytanii, w tym zasady dotyczące przetwarzania danych. Stwierdziła m.in., że:

- definicje danych osobowych, pojęć administratora i podmiotu

przetwarzającego są zachowane bez istotnych zmian;

- zagwarantowana została zasada zgodności z prawem i rzetelnego przetwarzania;
- w dalszym ciągu istnieją przepisy zapewniające właściwe zabezpieczenia przy przetwarzaniu danych szczególnej kategorii;
- niezmienione zostały zasady dotyczące ograniczenia celu, prawidłowości, minimalizacji danych, ograniczenia przechowywania i bezpieczeństwa danych, przejrzystości;
- przepisy zapewniające prawa osób fizycznych utrzymano w RODO UK bez istotnych zmian.

Na uwagę zasługują zasady dalszego przekazywania danych z Wielkiej Brytanii do odbiorców z państw trzecich. System międzynarodowego przekazywania danych osobowych z Wielkiej Brytanii określono w art. 44–49 RODO UK, które zostały uzupełnione w DPA 2018. Zgodnie z tymi przepisami przekazywanie danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej może odbywać się

wyłącznie na podstawie *rozporządzenia stwierdzającego odpowiedni stopień ochrony* (obowiązujący w Zjednoczonym Królestwie odpowiednik decyzji o adekwatności wydawanej na podstawie art. 45 RODO) lub – w przypadku braku takiego rozporządzenia – pod warunkiem zapewnienia odpowiednich zabezpieczeń zgodnie z art. 46 RODO UK. W przypadku braku rozporządzenia stwierdzającego odpowiedni stopień ochrony lub odpowiednich zabezpieczeń, przekazywanie danych może nastąpić wyłącznie na podstawie wyjątków określonych w art. 49 RODO UK. **Powyższe oznacza, że system międzynarodowego przekazywania danych osobowych z Wielkiej Brytanii jest zasadniczo identyczny z zasadami określonymi w rozdziale V RODO.**

Mimo że decyzja została wydana, to Komisja miała na względzie, że planowane jest zawarcie przez Zjednoczone Królestwo oraz USA umowy o dostępie do danych elektronicznych w celu zwalczania poważnej przestępczości¹. Po wejściu w życie tego dokumentu,

dane przekazywane z UE do dostawców usług w Zjednoczonym Królestwie mogą podlegać nakazom wydania elektronicznego materiału dowodowego wydanym przez właściwe organy ścigania USA, które będą stosowane w Zjednoczonym Królestwie. Komisja podkreśliła w decyzji, że istotna będzie ocena warunków, na jakich takie nakazy mogą być wydawane, oraz określenie zasad zabezpieczenia służących ochronie danych osobowych.

Ponieważ ewentualne wejście w życie umowy może mieć wpływ na stopień ochrony oceniany w decyzji, Zjednoczone Królestwo powinno przekazywać Komisji Europejskiej wszelkie informacje i wyjaśnienia jeszcze przed zawarciem umowy z USA.

Opinia Europejskiej Rady Ochrony Danych (EROD)

Projekt decyzji był opiniowany przez Europejską Radę Ochrony Danych

(EROD), czyli organ, którego zadaniem jest m.in. doradzanie Komisji w sprawach związanych z ochroną danych osobowych. W swojej opinii nr 14/2021 w sprawie projektu decyzji stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony zapewnianej przez Zjednoczone Królestwo¹, EROD wyraziła zadowolenie z propozycji treści projektu decyzji KE w zakresie poziomu ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii.

Jednocześnie EROD podkreśliła, że z zadowoleniem przyjęła decyzję Komisji o ograniczeniu w czasie decyzji stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony, a także jej zamiar ścisłego monitorowania rozwoju sytuacji w Wielkiej Brytanii¹³. EROD zachęciła również Komisję Europejską do uważnego monitorowania wszystkich istotnych wydarzeń w Wielkiej Brytanii, które mogą mieć wpływ na odpowiedni poziom ochrony danych osobowych oraz do szybkiego reagowania w razie potrzeby.

Państwo „adekwatne” a tzw. państwo trzecie

Wydanie decyzji o adekwatności przez Komisję Europejską oznacza, że obecnie Wielka Brytania zachowuje opinię kraju, do którego można bezpiecznie transferować dane osobowe. Ten aspekt jest kluczowy dla przedsiębiorców z Unii Europejskiej, a także Wielkiej Brytanii, których działalność wiąże się z koniecznością transgranicznego przekazywania danych osobowych.

Uznanie Zjednoczonego Królestwa za zapewniające odpowiedni poziom ochrony danych osobowych umożliwia swobodne przekazywanie danych z Europejskiego Obszaru Gospodarczego (27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein i Norwegia) bez konieczności podejmowania dodatkowych czynności mających na celu zapewnienie legalnego transferu danych do państwa trzeciego.

W przypadku, gdy Państwo trzecie nie jest uznane przez Komisję na podstawie wydanej decyzji jako zapewniające odpowiedni stopień ochrony (tak jak obecnie USA¹⁴), wówczas konieczne jest zastosowanie innego instrumentu

prawnego. W praktyce sprowadza się to do powołania na:

- standardowe klauzule umowne, przyjęte lub zatwierdzone przez Komisję UE – implementowane do umów dotyczących transferu danych osobowych;
- wiążące reguły korporacyjne (polityki ochrony danych osobowych o charakterze wewnątrzorganizacyjnym, ustanawiane na poziomie międzynarodowych grup kapitałowych).

W praktyce dla przedsiębiorców z sektora MŚP, o ile nie są one częścią międzynarodowej grupy kapitałowej, realnie możliwym do zastosowania instrumentem, są standardowe klauzule umowne. Zastosowanie standardowych klauzul umownych nie jest jednak wystarczające. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) w wyroku w sprawie Schrems II¹⁵ wskazał bowiem, że oprócz zastosowania jednego ze wskazanych instrumentów prawnych, w dalszym ciągu należy zweryfikować prawo lub praktyki państwa trzeciego pod względem tego, czy wywierają negatywny wpływ na skuteczność zabezpieczeń zawartych w jednym z zastosowanych narzędzi z art. 46 RODO (czyli m.in. wspomniane standardowe klauzule). Gdyby taki negatywny wpływ istniał, to należy wdrożyć dodatkowe środki uzupełniające¹⁶.

Wyrok w sprawie Schrems II pokazał zatem, jak ważne w kontekście transferu danych osobowych jest wydanie decyzji o adekwatności Wielkiej Brytanii. Powołując się bowiem na decyzję o adekwatności, przedsiębiorcy, transferując dane do Wielkiej Brytanii, nie muszą podejmować takich czynności, jak implementowanie do umowy standardowych klauzul umownych, ocena praktyk i prawa państwa trzeciego oraz stosowanie dodatkowych środków uzupełniających, aby zabezpieczyć transfer danych.

Decyzja o adekwatności wydana przez Komisję Europejską zdecydowanie uprościła sposób transferowania danych do Wielkiej Brytanii. Decyzja stanowi bowiem wystarczający instrument prawny legalizujący transfer danych do państwa trzeciego, jakim jest aktualnie Wielka Brytania. Nie ma więc konieczności podejmowania dodatkowych czynności związanych z transferem,

poza monitorowaniem, czy decyzja o adekwatności wydana wobec Wielkiej Brytanii jest nadal ważna.

Okres „adekwatności” Wielkiej Brytanii i co to oznacza w praktyce?

Obie decyzje weszły w życie 28 czerwca 2021 r. i zostały wydane na czas określony wynoszący cztery lata. Oznacza to, że będą obowiązywały do 27 czerwca 2025 r., a przedłużenie ich obowiązywania będzie wymagać ponownej oceny. Jeżeli zatem w okresie czterech lat Zjednoczone Królestwo będzie nadal zapewniać odpowiedni poziom ochrony danych osobowych, Komisja Europejska może postanowić o przedłużeniu obowiązywania tych decyzji.

Należy zauważyć, że Komisja Europejska zdecydowała się w tym przypadku na zastosowanie precedensowego rozwiązania. Wydanie decyzji o adekwatności na określony czas ma swoje uzasadnienie. Wielka Brytania zamierza bowiem, wykorzystując swoją niezależność, zreformować swój system ochrony danych osobowych.

Brytyjski rząd poinformował bowiem, że 10 września 2021 r. rozpoczęły się konsultacje w sprawie przyszłego kształtu systemu ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii. Konsultacje te mają potrwać 10 tygodni i zakończyć się 19 listopada 2021 r.¹⁷ Dyskusja dotyczy między innymi dotychczas stosowanych rozwiązań prawnych wynikających z RODO, ustawy o ochronie danych osobowych (Data Protection Act).

Rząd brytyjski zapewnia, że chce wprowadzić „jeszcze lepszy” system ochrony danych, który wspiera gospodarkę cyfrową Wielkiej Brytanii. Celem reform według rządu brytyjskiego jest stworzenie systemu ochrony danych, sprzyjającego wzrostowi i innowacjom. Rząd brytyjski również wprost wskazał, że dane stanowią zasób strategiczny i jego odpowiedzialne wykorzystanie należy postrzegać jako ogromną szansę¹⁸.

Rząd brytyjski wskazał na niektóre niedociągnięcia obecnego systemu ochrony danych osobowych (bazującego

na unijnym prawodawstwie). Według rządu brytyjskiego obecnie ustalenie prawidłowych zasad udostępnienia danych może być zbyt skomplikowane i może utrudniać sprawne ich wdrożenie. Niektóre obecne zasady i wytyczne są według rządu brytyjskiego zbyt niejasne albo uregulowane w sposób nadmiarowy.

Celem rządu brytyjskiego jest zatem wprowadzenie jasnych zasad, które ułatwią wykorzystanie danych w sposób innowacyjny, jak choćby przy wykorzystaniu sztucznej inteligencji. Jednocześnie nowe brytyjskie przepisy z zakresu ochrony danych osobowych mają w większości opierać się na RODO. Dotyczyć to ma między innymi zasad przetwarzania danych osobowych, szczególnych uprawnień osób fizycznych, jak również stosowanych mechanizmów nadzoru nad administratorami i egzekwowania stosowania przepisów prawa.

Rząd brytyjski wskazuje, że te kluczowe elementy nadal będą stanowić fundament systemu ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii.

Mając więc na uwadze fakt, że Wielka Brytania reformuje system ochrony danych, zrozumiałe jest, że decyzja o adekwatności jest wydana na określony czas. Komisja będzie więc stale monitorować system ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii, na którym opiera się wydana decyzja (w tym warunków, na jakich odbywa się dalsze przekazywanie danych, wykonywanie praw indywidualnych oraz uzyskiwanie przez organy publiczne Zjednoczonego Królestwa dostępu do danych), w celu ustalenia, czy Zjednoczone Królestwo nadal zapewnia odpowiedni stopień ochrony.

Od tego, w jakim kierunku pójdzie Wielka Brytania ze zmianami swojego

systemu ochrony danych osobowych, będzie zależało, jak długo będzie można powoływać się na decyzję Komisji Europejskiej o adekwatności. Należy więc monitorować sytuację panującą w Wielkiej Brytanii.

Obowiązki, które muszą spełnić podmioty transferujące dane osobowe do Wielkiej Brytanii

Po pierwsze, nie należy zapominać, że podmioty prowadzące działalność na terenie EOG i transferujące dane do Wielkiej Brytanii, są w dalszym ciągu związane przepisami RODO. Chodzi zatem o stosowanie zasad wynikających

z rozporządzenia (na przykład zasady ograniczonego celu), zapewnienie realizacji praw osobom, których dane dotyczą, czy bezpieczeństwa przetwarzania.

Po drugie, pomimo wydania decyzji przez Komisję Europejską, przekazywanie danych osobowych do Wielkiej Brytanii oznacza przekazywanie danych osobowych do państwa trzeciego. W takim przypadku administratorzy danych osobowych powinni odpowiednio zmodyfikować stosowane klauzule informacyjne oraz dokumentację przetwarzania danych osobowych, tak aby uwzględniały one przekazywanie danych do państwa trzeciego oraz wskazywały właściwą podstawę transferu (decyzja Komisji Europejskiej).

Istotne jest w dalszym ciągu zapewnienie odpowiedniej podstawy prawnej przetwarzania danych przez podmiot w Wielkiej Brytanii, któremu dane zostaną udostępnione.

Decyzja stanowi instrument, pozwalający na legalny transfer danych osobowych do Wielkiej Brytanii. Należy zatem w dalszym ciągu pamiętać o zapewnieniu legalnej podstawy przekazania danych do innego administratora lub podmiotu przetwarzającego. W przypadku przekazania danych do podmiotu przetwarzającego, niezbędne jest w dalszym ciągu spełnienie obowiązku wynikającego z art. 28 RODO, czyli zawarcia z podmiotem przetwarzającym umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych. Natomiast w przypadku udostępnienia danych innemu podmiotowi, będącemu administratorem, konieczne jest zapewnienie legalnej podstawy prawnej przetwarzania danych przez ten podmiot (odnośnie do danych zwykłej kategorii, podstawy te wskazane są w art. 6 ust. 1 RODO).

Podsumowanie

Aktualnie obowiązujące przepisy dotyczące ochrony danych osobowych w Wielkiej Brytanii są zbieżne z unijnymi przepisami i w większości przypadków odzwierciedlają przepisy RODO. Z tego względu Komisja Europejska wydała decyzję stwierdzającą odpowiedni stopień ochrony danych przez Wielką

Brytanię. Wielka Brytania obecnie jednak reformuje swój system ochrony danych osobowych. Komisja Europejska zamierza więc monitorować rozwój sytuacji w Wielkiej Brytanii, co może doprowadzić do zmiany lub nawet uchylecia decyzji o adekwatności wydanej względem Wielkiej Brytanii. Wydanie decyzji zdecydowanie ułatwia transfer danych z obszaru EOG do Wielkiej Brytanii. Konieczne jest jednak monitorowanie przez przedsiębiorców, czy decyzja o adekwatności wydana wobec Wielkiej Brytanii jest nadal ważna.

Joanna Steliga

autorka jest radcą prawnym, prowadzi własną praktykę prawną w Kancelarii Radcy Prawnego Joanna Steliga (steligakancelaria.pl), specjalizuje się między innymi w zagadnieniach związanych z ochroną danych osobowych i świadczeniem usług przez internet

strony a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z drugiej.

⁷ Ustawa o wystąpieniu z Unii Europejskiej z 2018 r., dostępna pod adresem: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/16/contents>.

⁸ Rozporządzenie w sprawie ochrony danych, prywatności i łączności elektronicznej wprowadzające zmiany w związku z wyjściem z UE z 2019 r., dostępne pod adresem: <https://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2019/419/contents/made>, zmienione rozporządzeniem w sprawie ochrony danych, prywatności i łączności elektronicznej z 2020 r., dostępnym pod adresem: <https://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2020/9780348213522>.

⁹ Ogólne rozporządzenie o ochronie danych (General Data Protection Regulation), wersja z uwzględnieniem zmian (tzw. Keeling Schedule), dostępne pod adresem: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/946117/20201102_-_GDPR_-_MASTER_Keeling_Schedule__with_changes_highlighted__V3.pdf.

¹⁰ Ustawa o ochronie danych z 2018 r. (Data Protection Act 2018), wersja z uwzględnieniem zmian (tzw. Keeling Schedule), dostępna pod adresem: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/946100/20201102_-_DPA_-_MASTER_Keeling_Schedule__with_changes_highlighted__V3.pdf.

¹¹ Jest to pierwsza umowa zawarta na podstawie amerykańskiej ustawy CLOUD (określającej legalne wykorzystanie danych za granicą). Ustawa CLOUD to ustawa federalna USA, którą przyjęto w dniu 23 marca 2018 r. i w której określono, w drodze zmiany ustawy z 1986 r. o przechowywanych danych przekazywanych za pomocą łączności elektronicznej, że amerykańscy dostawcy usług mają obowiązek przestrzegania amerykańskich nakazów ujawnienia danych dotyczących treści i danych nie dotyczących treści niezależnie od miejsca przechowywania takich danych. Ustawa CLOUD umożliwiła również zawieranie porozumień władzy wykonawczej (executive agreements) z rządami zagranicznymi, na podstawie których amerykańscy dostawcy usług mogą dostarczać dane dotyczące treści bezpośrednio do tych rządów zagranicznych (tekst ustawy CLOUD jest dostępny pod adresem: <https://www.congress.gov/115/bills/s2383/BILLS-115s2383is.pdf>).

¹² Opinion 14/2021 regarding the European Commission Draft Implementing Decision pursuant to Regulation (EU) 2016/679 on the adequate protection of personal data in the United Kingdom Adopted on 13 April 2021.

¹³ https://edpb.europa.eu/news/news/2021/european-data-protection-board-48th-plenary-session_pl.

¹⁴ Dotychczas, to jest do czasu wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 16 lipca 2020 roku w sprawie Schrems II, decyzja Komisji Europejskiej nazywana „Tarczą Prywatności” stanowiła legalną podstawę transferu danych do USA. Na mocy wspomnianego wyroku decyzja ta została uznana za nieważną i co istotne automatycznie utraciła moc wiążącą, tzn. nie przewidziano w tym zakresie żadnego okresu przejściowego.

¹⁵ Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 16 lipca 2020 roku w sprawie Schrems II (C-311/18).

¹⁶ Trybunał Sprawiedliwości UE nie sprecyzował jakie to mogą być środki, ale przykładowe środki uzupełniające zostały wskazane w Zaleceniach 01/2020 dotyczących środków uzupełniających narzędzia przekazywania w celu zapewnienia zgodności z unijnym stopniem ochrony danych osobowych, przyjętych w dniu 10 listopada 2020 r. i wydanych przez EROD, dostępnych tutaj https://edpb.europa.eu/sites/default/files/consultation/edpb_recommendations_202001_supplementarymeasurestransferstools_pl.pdf.

¹⁷ <https://www.gov.uk/government/consultations/data-a-new-direction>.

¹⁸ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1022315/Data_Reform_Consultation_Document__Accessible__.pdf.

¹ Dalej również jako Wielka Brytania.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

³ Decyzje; Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2021/1772 z dnia 28 czerwca 2021 r. na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679, stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Zjednoczone Królestwo, (notyfikowana jako dokument nr C(2021) 4800), dostępne pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021D1772&from=EN>.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia decyzji ramowej Rady 2008/977/WSiSW.

⁵ Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2021/1773 z dnia 28 czerwca 2021 r. na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680, stwierdzająca odpowiedni stopień ochrony danych osobowych przez Zjednoczone Królestwo (notyfikowana jako dokument nr C(2021) 4801), dostępna pod adresem: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D1773&from=EN>.

⁶ Od 1 stycznia 2021 r. swobodny przepływ danych między Europejskim Obszarem Gospodarczym (27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein i Norwegia) a Zjednoczonym Królestwem utrzymany był do 1 lipca 2021 r. Przewidywała to tzw. klauzula pomostowa zawarta w postanowieniach końcowych Umowy o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej z jednej

Implementacja tzw. dyrektywy Omnibus

Zmiany w prawie konsumenckim

Wojciech Dmitrowski

W najbliższym czasie przedsiębiorców czekają rewolucyjne zmiany, w tym te dotyczące organizacji oraz reklamowania wyprzedaży i obowiązków informacyjnych odnoszących się do cen. Wynika to z uchwalenia tak zwanej dyrektywy Omnibus¹, jaka powstała wskutek unijnej inicjatywy Nowego Ładu Konsumenckiego. W związku z koniecznością implementacji do polskiego porządku prawnego tej dyrektywy, ustawodawca planuje wprowadzić liczne zmiany w prawie konsumenckim. Pośrednio będą one dotyczyć także obrotu między przedsiębiorcami. Należy pamiętać, że Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o informowaniu o cenach towarów i usług, w której planuje się zmiany, dotyczy również takiego obrotu². Na potrzeby niniejszego artykułu omówione zostaną jedynie nowe obowiązki informacyjne przedsiębiorców odnoszące się do cen, stanowiące niewielki fragment dyrektywy Omnibus.

Przyczyny uchwalenia dyrektywy Omnibus

Przyczyną uchwalenia dyrektywy Omnibus było dostrzeżenie przez ustawodawcę unijnego niedostatku przepisów prawa konsumenckiego, między innymi w niżej wymienionym zakresie.

Po pierwsze, jedną z przyczyn uchwalenia dyrektywy Omnibus jest wola ukrócenia stosowania przez przedsiębiorców „sztucznego” zawyżania cen obowiązujących przed obniżką, aby zniekształcić rozmiar rzeczywistej promocji. Tego typu nieuczciwe praktyki wprowadzały konsumentów w błąd, aby zachęcić ich do nabycia towaru lub usługi.

Po drugie, zdaniem ustawodawcy unijnego dotychczasowe przepisy nie były dostosowane do rozwoju narzędzi cyfrowych i oferowania konsumentom coraz bardziej skomplikowanych produktów lub usług. Dostrzeżono konieczność

zagwarantowania konsumentom większej przejrzystości podczas zakupów dokonywanych w Internecie. Zauważono, że powyższe będzie mieć miejsce na przykład wtedy, gdy przedsiębiorcy będą informować konsumenta przed zawarciem umowy o przyczynach plasowania ofert w danej kolejności w internetowych platformach handlowych.

Po trzecie, dostrzeżono, że niektóre obowiązki informacyjne nałożone na przedsiębiorców są zbyt ciężkie – np. niemożliwe do realizacji lub powtarzające się na różnych etapach przed zawarciem umowy.

Jakie rozwiązania przewiduje się w krajowych przepisach?

Treść dyrektywy Omnibus spowodowała powstanie projektu Ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o prawach konsumenta oraz niektórych innych ustaw³.

Dotychczas przedsiębiorcy mieli obowiązek uwidaczniania w miejscu sprzedaży detalicznej i świadczenia usług ceny oraz ceny jednostkowej towaru (usługi) w sposób jednoznaczny, niebudzący wątpliwości oraz umożliwiający porównanie cen.

Po zmianie przepisów będą oni musieli realizować dodatkowe obowiązki informacyjne, jeżeli nastąpiła obniżka ceny towaru lub usługi, o której przedsiębiorca chce poinformować. Te zmiany dotyczyć mają zarówno podmiotów działających w sposób tradycyjny, jak i na rynku online.

Dodatkowy obowiązek informacyjny, jaki ma zostać nałożony na przedsiębiorców, to informowanie konsumenta o indywidualnym dostosowaniu ceny

w oparciu o zautomatyzowane podejmowanie decyzji, jeżeli przedsiębiorca takie stosuje.

Na chwilę obecną nie przewiduje się wprowadzenia przepisów ograniczających maksymalny czas trwania wyprzedaży, jakie występują w niektórych krajach Unii Europejskiej.

Informacja o obniżonej cenie – co obok niej?

Istotne zmiany mają zostać wprowadzone w ustawie o informowaniu o cenach. Mimo że dyrektywa Omnibus dotyczy praw konsumentów, to nowe przepisy ww. ustawy znajdą zastosowanie również w obrocie między przedsiębiorcami. Ma to jednak marginalne znaczenie, gdy nabywającymi dane towary lub usługi mogą być zarówno konsumenci, jak i przedsiębiorcy. Ustawy o cenach, czyli także nowych regulacji, nie trzeba stosować, gdy każdą ze stron umowy jest konsument.

Nowe przepisy przewidują, iż w każdym przypadku obniżki ceny towaru lub usługi uwidacznia się obok informacji o obniżonej cenie także informację o najniższej cenie tego towaru lub usługi, jaka obowiązywała w okresie 30 dni przed wprowadzeniem obniżki.

Natomiast, gdy dany towar lub usługa jest oferowany do sprzedaży w okresie krótszym niż 30 dni, obok informacji o obniżonej cenie uwidacznia się również informację o najniższej cenie tego towaru lub usługi, która obowiązywała w okresie od dnia oferowania tego towaru lub usługi do sprzedaży do dnia wprowadzenia obniżki.

Dyrektywa Omnibus precyzuje, że wcześniejsza cena oznacza najniższą cenę stosowaną przez podmiot gospodarczy w okresie, który nie może być krótszy

niż 30 dni przed zastosowaniem obniżki ceny. Polski ustawodawca uznał za zasadne przyjęcie 30-dniowego terminu. Jak się wydaje, zdaniem prawodawcy przedsiębiorcy nie będą przez okres dłuższy niż 30 dni stosować sztucznie podwyższonych cen.

Szczegółowe kwestie w tej materii, w tym sposób uwidaczniania informacji o obniżonej cenie oraz wyjątki od rzeczowego obowiązku, regulować ma rozporządzenie, które wyda minister właściwy do spraw gospodarki.

Stosowanie nowych przepisów w praktyce może być nie lada wyzwaniem, o czym mowa poniżej.

Przykład:

Dany towar kosztuje przed obniżką 2000 zł. Obniżono jego cenę o 50%, czyli po obniżce kosztuje 1000 zł. Po upływie 30 dni od dnia zakończenia poprzedniej promocji towar kosztuje 1100 zł, czyli 900 zł mniej niż początkowo, ale 100 zł więcej niż 30 dni temu. Jeżeli przedsiębiorca będzie chciał poinformować klienta, że stosuje obniżkę, to będzie musiał podać również kwotę przed obniżką – 1000 zł.

W omawianym przykładzie kupujący zostanie poinformowany, że obniżka polega na tym, że musi zapłacić o 100 zł więcej niż uprzednio. W ten sposób stosowanie omawianych przepisów doprowadzi do tego, że zostanie on wprowadzony w błąd. Prawdopodobnie w tego typu przypadkach przedsiębiorcy nie będą w ogóle informować o obniżkach, pomimo tego, że one zaistniały, albo będą podnosić cenę, aby obniżyć ją po upływie 30 dni od tej podwyżki.

W mocy pozostaną dotychczas obowiązujące przepisy, nakazujące:

- podawanie ceny oraz ceny jednostkowej towaru lub usługi w sposób jednoznaczny, niebudzący wątpliwości oraz umożliwiający porównanie cen;
- uwzględnianie w cenie podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego, jeżeli sprzedaż podlega obciążeniu tymi podatkami.

Z dyrektywy Omnibus wynika, iż „państwa członkowskie mogą wprowadzić przepisy przewidujące, że w przypadku stopniowego zwiększania obniżki cen, wcześniejsza cena jest ceną bez obniżki sprzed pierwszego zastosowania obniżki ceny”. Na chwilę obecną polski ustawodawca nie wykorzystał tej możliwości. Jest to o tyle istotne, że w niektórych sektorach gospodarki ceny ulegają zmianie nawet każdego dnia. Zauważyć należy, iż w przyszłości mogą pojawiać się wątpliwości interpretacyjne w tym zakresie.

Szczególny sposób ustalania cen dla towarów z krótkim terminem przydatności

Co wydaje się oczywiste, w przypadku obniżek np. cen żywności o krótkim terminie przydatności, zastosowanie ww. 30-dniowego terminu byłoby niemożliwe do zrealizowania. Wyjątek od zasady uwidaczniania informacji o najniższej cenie towaru, jaka obowiązywała w okresie 30 dni przed wprowadzeniem obniżki, dotyczy towarów, które ulegają

szybkemu zepsuciu lub mają krótki termin przydatności. W tym przypadku uwidacznia się obok informacji o obniżonej cenie, informację o cenie sprzed pierwszego zastosowania obniżki.

Przykład:

Dany towar o krótkim terminie przydatności przed obniżką kosztuje 50 zł. Obniżono jego cenę o 20 zł, a następnie o 10 zł. Jeżeli przedsiębiorca będzie chciał poinformować klienta, że stosuje obniżkę, to będzie musiał podać również kwotę przed pierwszą obniżką – 50 zł.

Reklama towaru lub usługi – co będzie trzeba wskazać, reklamując towar lub usługę?

Dostosowania do nowych przepisów wymagają nie tylko miejsca sprzedaży detalicznej i świadczenia usług, ale także wszelkie materiały reklamowe.

Po pierwsze, przedsiębiorcy również w reklamie będą musieli uwidaczniać cenę oraz cenę jednostkową towaru lub usługi w sposób jednoznaczny, niebudzący wątpliwości oraz umożliwiający porównanie cen.

Po drugie, w każdym przypadku reklamowania obniżki cen towaru lub usługi przedsiębiorcy będą musieli realizować omówione obowiązki uwidaczniania informacji o obniżkach. Innymi słowy w reklamie obok informacji o obniżonej cenie trzeba będzie poinformować o najniższej cenie towaru lub usługi, jaka

obowiązywała w okresie 30 dni przed wprowadzeniem obniżki.

Przykład:

Przedsiębiorca zamierza reklamować dany towar, który kosztuje przed obniżką 2000 zł. Obniżono jego cenę o 50% (kosztuje on 1000 zł), o czym przedsiębiorca chce poinformować w reklamie. Po upływie 30 dni od dnia zakończenia poprzedniej promocji towar kosztuje 1100 zł. W reklamie obok aktualnej ceny należy zamieścić informację, iż 30 dni temu towar kosztował 2000 zł.

Jeżeli reklama ma odnosić się do obniżonej ceny towaru lub usługi, oferowanego do sprzedaży w okresie krótszym niż 30 dni, wymagane będzie podanie ceny obowiązującej w okresie od dnia oferowania do sprzedaży tego towaru lub usługi do dnia wprowadzenia obniżki.

W sytuacji reklamowania promocji towaru ulegającego szybkiemu zepsuciu lub o krótkim terminie przydatności, trzeba będzie informować o cenie sprzed pierwszego zastosowania obniżki.

Nowe przepisy mają uniemożliwić wprowadzanie konsumentów w błąd poprzez umieszczanie w materiałach reklamowych sztucznie zawyżonej „uprzedniej” ceny, zwykle przekreślonej, obok „nowej”, rzekomo korzystnej ceny.

Jakie działania będą uważane za obniżkę ceny?

Aktualnie nie jest całkowicie jasne, jakie działania będą uważane za obniżkę ceny.

Po pierwsze, z treści dyrektywy Omnibus wynika, iż należy „w każdym ogłoszeniu o obniżce ceny...” stosować omówione zasady. Natomiast w projekcie ustawy wskazano, iż „w każdym przypadku obniżenia ceny...” należy je stosować. Polski ustawodawca pominął słowo „ogłoszenie”, co może wprowadzać w błąd. Zdaniem autora artykułu uchybiałoby celowi dyrektywy nakazywanie przedsiębiorcom, aby „w każdym przypadku obniżenia ceny...” stosowali omówione reguły, nawet gdy nie chcieliby

oni ogłaszać informacji o jakiegokolwiek obniżce. W ten sposób doprowadzono by do paraliżu działalności przedsiębiorców, którzy musieliby każdą zmianę ceny dostosowywać do omówionych zasad. Jak się wydaje, wyżej wymieniona nieprecyzyjność wynika jedynie z niefortunnej redakcji przepisu projektu ustawy. Jednak przedsiębiorca zapoznający się z jego treścią, może nie wiedzieć, że przepis został wydany w celu implementacji dyrektywy, w której położono nacisk na „ogłoszenie o obniżce ceny”. Tym samym kwestia ta powinna zostać sprecyzowana, aby po nowelizacji nie pojawiły się wątpliwości, jakie działania należy uznać za obniżkę cen.

Po drugie, szczegółowe kwestie w przedmiotowej materii, w tym wyjątki od rzeczonych obowiązków informowania o obniżonej cenie, regulować ma rozporządzenie, które wyda minister właściwy do spraw gospodarki. W chwili powstawania niniejszego artykułu jego treść stanowiła niewiadomą. Należy mieć nadzieję, że ww. rozporządzenie powstanie niezwłocznie. Z projektu ustawy wynika, iż maksymalny termin na jego wejście w życie, to 6 miesięcy

od dnia ogłoszenia ustawy w „Dzienniku Ustaw”. Jednak obowiązek stosowania nowych przepisów ustawy powstanie już po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy. Występuje ryzyko, że ustawodawca nakaze stosowanie nowych przepisów, zanim powstanie rozporządzenie regulujące sytuację, kiedy nie należy ich stosować. Nie byłoby to uzasadnione wobec braku przepisów wykonawczych.

W toku prac legislacyjnych Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej (w oparciu o niewiążące dokumenty opublikowane przez Komisję Europejską) zaproponowali, aby rzezoną obniżkę cen nie stanowiło:

- prezentowanie rekomendowanych cen odsprzedaży;
- prezentowanie cen promocyjnych wyłącznie wybranym osobom (np. zniżki lojalnościowe);
- stosowanie promocji wiązanych (np. kolejny produkt gratis);
- stosowanie ogólnych, różnicowanych rabatów na daną grupę produktów, markę czy określoną kolekcję (np. do 50% zniżki na kosmetyki);
- porównywanie cen (np. do cen konkurencji)⁴.

Informacja o indywidualnym dostosowaniu ceny

Dodatkowa zmiana ma zostać wprowadzona w Ustawie z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta⁵. Reguluje ona obowiązki przedsiębiorcy zawierającego umowę z konsumentem. Innymi słowy nie ma zastosowania w obrocie między przedsiębiorcami lub gdy umowę zawarto między konsumentami.

Ustawodawca zamierza nałożyć na przedsiębiorców obowiązek informowania konsumentów o indywidualnym dostosowaniu ceny w oparciu o zautomatyzowane podejmowanie decyzji. Co oczywiste, będzie on istniał, o ile przedsiębiorca takie rozwiązanie stosuje. Zautomatyzowane podejmowanie decyzji, w tym profilowanie ma miejsce np. podczas zakupów dokonywanych przez Internet, gdy odpowiednie algorytmy dostosowują ceny do danego konsumenta lub kategorii konsumentów.

Celem omawianego rozwiązania jest zagwarantowanie konsumentom większej przejrzystości podczas zakupów dokonywanych w Internecie.

Niestety, ponownie należy zauważyć, że projekt ustawy nie jest do końca precyzyjny. Brakuje w nim jakichkolwiek wytycznych lub odniesienia do przepisów unijnych, które precyzowałyby zakres informacji, jakie musi przedstawić przedsiębiorca. Niewiadomą stanowi, czy wystarczające będzie wskazanie ogólnych informacji, iż stosowane jest indywidualne dostosowanie ceny w oparciu o zautomatyzowane podejmowanie decyzji, czy też należy informacje te przekazywać w sposób bardziej szczegółowy. Warto pamiętać, że profilowanie niejednokrotnie dotyczy skomplikowanych procedur matematycznych lub statystycznych.

Sankcje dla przedsiębiorców

W przypadku braku realizacji omówionych obowiązków odnoszących się do informowania o obniżonej cenie, przedsiębiorcom będą grozić kary finansowe w wysokości do 20 000 zł. Natomiast jeżeli naruszenia powtórzą się trzykrotnie w perspektywie 12 miesięcy – maksymalna wysokość kary to 40 000 zł. Za kontrole w tym zakresie oraz nakładanie ww. kar odpowiadać będzie Inspekcja Handlowa.

Nałożenie wyżej określonych kar nie będzie możliwe, o ile od dnia stwierdzenia niewykonania ww. obowiązku, upłynęły 3 lata, licząc od końca roku, w którym stwierdzono naruszenie tego obowiązku.

Dodatkowo, jeżeli przedsiębiorcy będą stosować fikcyjne obniżki, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, może uznać taką praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Wówczas wysokość maksymalnej kary może wynieść nawet do 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Nadto ww. podmiot może nałożyć na osobę zarządzającą karę pieniężną w wysokości do 2 000 000 zł, jeżeli osoba ta, w ramach sprawowania swojej funkcji w czasie trwania stwierdzonego naruszenia, umyślnie dopuściła przez swoje działanie lub zaniechanie do zaistnienia

praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów⁶. Sankcje te mogą zostać nałożone na każdy podmiot, jeżeli jego działania wywołują skutki na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W przypadku braku realizacji obowiązku informowania o indywidualnym dostosowaniu ceny przedsiębiorcom grożą ww. sankcje nakładane przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Również takie zachowanie może zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów polegającą na naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji.

Reasumując, jakkolwiek intencja ustawodawcy, aby chronić konsumentów przed nieprawdziwymi promocjami, jest słuszna, to nakładanie na przedsiębiorców niebagatelnych kar pieniężnych znajdzie uzasadnienie wtedy, gdy przepisy zostaną dokładnie doprecyzowane.

Wojciech Dmitrowski

autor jest radcą prawnym oraz właścicielem kancelarii radcy prawnego, specjalizującym się w prawie gospodarczym i konsumenckim; prowadzi blog pod adresem: <https://radcaprawnybochnia.pl/blog/>, w którym, w szczególności porusza kwestie związane z prawem przedsiębiorców oraz konsumentów

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2161 z dnia 27 listopada 2019 r. zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 98/6/WE, 2005/29/WE oraz 2011/83/UE w odniesieniu do lepszego egzekwowania i unowocześnienia unijnych przepisów dotyczących ochrony konsumenta.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 178, zwana dalej „ustawą o informowaniu o cenach”.

³ Dostępny pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12348651/katalog/12800316#12800316>, dalej „projekt ustawy”.

⁴ Stanowisko ZPP z dnia 30 lipca 2021 r. ws. projektu ustawy implementującej „dyrektywę Omnibus”, dostępne pod adresem: <https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2021/07/30.07.2021-Stanowisko-ZPP-ws.-projektu-ustawy-implementujacej-dyrektywe-Omnibus.pdf>.

⁵ Tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 287 z późn. zm.

⁶ Art. 24 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 275) oraz art. 24 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 106b ww. ustawy.

Unijna tożsamość cyfrowa

Rozporządzenie eIDAS 2.0

Małgorzata Mędrala, Wiktor Sanok

W obecnych czasach, bardziej niż kiedykolwiek definiuje człowieka własna tożsamość cyfrowa.

Od lat 90. XX wieku (w Polsce od 20 grudnia 1991 r.!) rośnie popularność Internetu. Kamieniem milowym w jego upowszechnieniu było pojawienie się mediów społecznościowych, będących wyznacznikiem cyfrowego śladu człowieka we wszechobecnej sieci.

Jakie są w takim razie skutki cyfryzacji usług, z których korzysta społeczność międzynarodowa? W 2014 r. w związku z rosnącą liczbą przeprowadzanych transakcji elektronicznych, ustawodawca europejski wyszedł naprzeciw potrzebom ujednoczenia usług na rynku europejskim. Wyrazem tego było wydanie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającego dyrektywę 1999/93/WE², znanego pod skrótem eIDAS, oznaczającym *electronic IDentification, Authentication and trust Services*.

Czym jest eIDAS?

Jak wynika z treści eIDAS (art. 1), prawodawca unijny, ustanawiając jego przepisy miał na celu:

- określić warunki uznawania przez państwa członkowskie środków identyfikacji elektronicznej osób fizycznych i prawnych, objętych notyfikowanym systemem identyfikacji elektronicznej innego państwa członkowskiego;
- określić przepisy dotyczące usług zaufania, w szczególności transakcji elektronicznych;
- ustanawiać ramy prawne dla podpisów elektronicznych, pieczęci

elektronicznych, elektronicznych znaczników czasu, dokumentów elektronicznych, usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego i usług certyfikacyjnych uwierzytelniania witryn internetowych.

Działania ustawodawcy mają na celu zwiększyć zaufanie do transakcji elektronicznych oraz ujednoczyć system interakcji elektronicznej między obywatelami, przedsiębiorcami i organami władzy publicznej.

Takie działanie *pro futuro* ma **podnieść skuteczność w wykonywaniu publicznych i prywatnych usług związanych z szeroko pojętym handlem elektronicznym** na terytorium Unii Europejskiej, a także znacząco ułatwić użytkowanie usług internetowych o charakterze transgranicznym³. Jak wskazuje się w literaturze, w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw **pełna harmonizacja** w zakresie informacji dla konsumentów i prawa do odstąpienia od umów zawieranych na odległość i umów zawieranych poza lokalem **przedsiębiorstwa przyczyni się do m.in. wysokiego poziomu ochrony konsumentów i lepszego funkcjonowania rynku wewnętrznego w stosunkach między przedsiębiorstwami a konsumentami**⁴.

Reasumując, rozporządzenie eIDAS obejmuje dwie kluczowe kwestie związane z:

- systemem identyfikacji elektronicznej (eIDAS)**, do których należą:
 - podpis elektroniczny,
 - pieczęć elektroniczna,
 - elektroniczny znacznik czasu,
 - identyfikacja elektroniczna;
- usługami zaufania**, obejmującymi:
 - dostawców usług zaufania,
 - strony zaufania,
 - rejestrowane doręczenia elektroniczne,
 - uwierzytelnianie witryn internetowych.

Rozporządzenie eIDAS 2.0

Na początku czerwca 2021 r. pojawił się projekt zmian rozporządzenia eIDAS regulującego usługi zaufania dla transakcji elektronicznych na jednolitym rynku europejskim⁵. Jak wynika z tekstu projektu, europejski ustawodawca chce przede wszystkim zapewnić:

- dostęp do wysoce bezpiecznych i wiarygodnych rozwiązań w zakresie tożsamości elektronicznej;
- aby usługi publiczne i prywatne mogły opierać się na zaufanych i bezpiecznych rozwiązaniach w zakresie tożsamości cyfrowej;
- aby osoby fizyczne i prawne były uprawnione do korzystania z rozwiązań w zakresie tożsamości cyfrowej;
- aby rozwiązania te były powiązane z różnymi atrybutami i umożliwiały ukierunkowane udostępnianie danych dotyczących tożsamości ograniczone do potrzeb konkretnej żądanej usługi;
- akceptację kwalifikowanych usług zaufania w UE i równych warunków ich świadczenia.

Praktyka wskazuje, że **wraz z rozwojem** rynku cyfrowego **wzrasta zapotrzebowanie na świadczenie i stosowanie odbiegających od sztywnego schematu tożsamości cyfrowych**. Istotnym celem, jakim kieruje się legislacja, jest nadanie szczególnych atrybutów, będących rozwiązaniem z zakresu tożsamości elektronicznej, które powinny zanotować wzrost zdolności, wydajności oraz osiągnąć wysoki poziom zaufania w całej Unii Europejskiej, zarówno w sektorze prywatnym, jak i w sektorze publicznym, w związku z koniecznością identyfikacji i uwierzytelnienia użytkowników przy zapewnieniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa. **Transgraniczne uwierzytelnianie za pomocą systemu identyfikacji elektronicznej**, do którego należy np. potwierdzenie

tożsamości danej osoby w Internecie bez konieczności posiadania hasła, **oferuje jedynie, jak wynika z informacji płynących z UE, ok. 14 proc. dostawców kluczowych usług publicznych we wszystkich państwach członkowskich. Liczba ta stopniowo rośnie**⁶.

Kolejnym ważnym czynnikiem przemaszywającym za potrzebą nowelizacji jest ocena rozporządzenia eIDAS wskazująca na szereg kwestii **niewystarczająco uregulowanych**. Możemy do nich zaliczyć⁷:

- wewnętrzne ograniczenia sektora publicznego;
- ograniczone możliwości i złożoność procesu połączenia z systemem dostawców usług online z sektora prywatnego;
- niewystarczającą dostępność notyfikowanych rozwiązań z zakresu identyfikacji elektronicznej we wszystkich państwach członkowskich;
- brak elastyczności rozporządzenia umożliwiającej uwzględnienie różnego rodzaju przypadków użycia.

Ponadto, jak zostało wykazane w projekcie, „rozwiązania w zakresie tożsamości wykraczające poza zakres eIDAS, takie jak te, które oferują dostawcy mediów społecznościowych i instytucje finansowe, **budzą obawy dotyczące prywatności i ochrony danych**. Rozwiązania te nie mogą zapewnić skutecznej reakcji na nowe potrzeby rynkowe i nie mają zasięgu transgranicznego, który pozwalałby zaspokoić szczególne potrzeby sektorowe w przypadku, gdy identyfikacja jest wrażliwa i wymaga wysokiego stopnia pewności”⁸.

W związku z tym, jak wskazuje się w motywie 24 i 25, nowelizacja eIDAS 2.0 w zakresie transgranicznego uznawania rządowej identyfikacji elektronicznej ma na celu ustanowienie ram prawnych, które ułatwią transgraniczne uznawanie między istniejącymi krajowymi systemami prawnymi, połączonymi z usługami rejestrowanego doręczenia elektronicznego, dzięki czemu można by stworzyć także nowe możliwości rynkowe dla unijnych dostawców usług zaufania

w odniesieniu do oferowania nowych ogólnoeuropejskich usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego oraz równocześnie zapewnić **identyfikację odbiorców z wyższym poziomem pewności niż identyfikacja nadawcy**. W większości bowiem przypadków **obywatele i inni rezydenci nie mogą prowadzić transgranicznej cyfrowej wymiany informacji związanych z tożsamością**, takich jak: adresy, wiek i kwalifikacje zawodowe, prawa jazdy i inne zezwolenia oraz dane dotyczące płatności, w sposób odpowiednio bezpieczny i z zapewnieniem wysokiego stopnia ochrony danych⁹.

Europejski portfel tożsamości cyfrowej (prawo czy obowiązek?)

Następnym istotnym zagadnieniem będącym przedmiotem implementacji w akcie wykonawczym jest projekt

przewidujący wdrożenie tzw. *European Digital Identity Wallet*, czyli **Europejskiego Portfela Tożsamości Cyfrowej** (EPTC). Portfel umożliwi stosowanie kwalifikowanych podpisów elektronicznych, które mogą ułatwić udział w życiu politycznym¹⁰. Procedura wydawania e-portfeli ma odbywać się poprzez państwa UE, które, jak wskazuje treść rozporządzenia, „w dużej mierze opowiadają się za potrzebą wzmocnienia obecnego rozporządzenia eIDAS w taki sposób, aby zapewnić obywatelom możliwość dostępu zarówno do usług publicznych, jak i prywatnych, oraz uznają potrzebę ustanowienia usługi zaufania umożliwiającej wydawanie elektronicznych poświadczeń atrybutów i transgraniczne korzystanie z nich”¹¹.

Aby udostępnić więcej środków identyfikacji elektronicznej do użytku transgranicznego oraz zwiększyć skuteczność procesu wzajemnego uznawania notyfikowanych systemów identyfikacji elektronicznej, w art. 7 **nałożono na państwa członkowskie obowiązek zgłoszenia co najmniej jednego systemu identyfikacji elektronicznej**. Termin na wejście w życie nowelizacji rozporządzenia eIDAS 2.0 wynosi **12 miesięcy**.

Wedle artykułu 6a EPTC ma umożliwić¹² użytkownikowi:

- bezpieczne żądanie i otrzymywanie, przechowywanie, wybieranie, łączenie i udostępnianie – w sposób przejrzysty i identyfikowalny dla użytkownika – niezbędnych danych prawnych identyfikujących osobę i elektronicznego poświadczenia atrybutów na potrzeby uwierzytelniania online i offline w celu korzystania z usług publicznych i prywatnych online;
- podpisywanie za pomocą kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

Do szczególnie ważnych danych opisujących cechy i atrybuty tożsamości będą należące takie informacje¹³, jak:

- adres;
- wiek;
- płeć;
- stan cywilny;
- skład rodziny;
- narodowość;
- kwalifikacje, tytuły i licencje edukacyjne;
- kwalifikacje zawodowe, tytuły i licencje;

- pozwolenia i licencje publiczne;
- dane finansowe i firmowe.

EPTC a bezpieczeństwo – potencjalne wyzwania

Przechodząc do kwestii bezpieczeństwa informacji zawartych w rozporządzeniu, w ramach notyfikowanego systemu identyfikacji elektronicznej, EPTC staje się rozwiązaniem o wysokim poziomie bezpieczeństwa. Jak wynika z art. 6b projektu eIDAS 2.0, również metadane przetwarzane w ramach usługi mają pochodzić z repozytorium lub systemu, za który co prawda mogą odpowiadać podmioty zewnętrzne (pośrednicy), natomiast **dostawcy usług w zakresie kwalifikowanych poświadczeń atrybutów nie będą mogli otrzymywać żadnych informacji o wykorzystaniu tych atrybutów**. Kluczową kwestią będzie również zunifikowanie mechanizmu uwierzytelniania stron ufających, niezbędnych do poprawnego przeprowadzenia procedury uwierzytelniania danych identyfikujących osobę, aby dowiedzieć się, czy dany podmiot jest w rzeczywistości tym, za który się podaje, oraz elektronicznego poświadczenia atrybutów pochodzących z europejskich portfeli tożsamości cyfrowej¹⁴.

Jak wynika z powyższych danych, Unia Europejska w sposób szczególny powzięła zamiar utworzenia w sektorze publicznym i prywatnym jak najwłaściwszego instrumentu opartego na transakcjach cyfrowych, korzystając z najnowszych rozwiązań technologicznych. Rodzi to pewne obawy w kwestii liczby danych gromadzonych przez usługodawcę, czy jest ona proporcjonalna do zamierzonych celów, w jakich dane będą używane?

Kwestia ta może być zrównoważona i nie godzić w podstawowe prawa jednostki, dzięki **specjalnej możliwości w zakresie udostępniania danych**. Za pomocą europejskiego portfela tożsamości cyfrowej **użytkownik będzie mógł kontrolować liczbę danych przekazywanych** stronom ufającym oraz uzyskiwać informacje o atrybutach wymaganych do świadczenia konkretnej usługi. **Dostawcy usług muszą informować państwa członkowskie o zamiarze**

stosowania europejskiego portfela tożsamości cyfrowej, co umożliwi państwu członkowskiemu kontrolowanie, czy dostawcy usług wymagają zbiorów danych wrażliwych, na przykład dotyczących zdrowia, wyłącznie w zakresie zgodnym z prawem krajowym. Należy dodać, że projekt zakłada wysoki poziom zabezpieczeń, idący w parze z rozwojem technologii na świecie. Zakłada się użycie kryptograficznych systemów zabezpieczających opartych na technologii biometrycznej do uwierzytelniania, w połączeniu z pozostałymi metodami, oferując wysoki poziom pewności¹⁵.

W przypadku naruszenia bezpieczeństwa tych danych ważne jest, aby niezwłocznie zgłosić to do państw członkowskich oraz Komisji Europejskiej. Organy nadzoru podejmują odpowiednie środki zapobiegające fałszowaniu, kradzieży lub niewłaściwemu wykorzystaniu danych, lub nieupoważnionemu usuwaniu, zmianie lub uniemożliwieniu dostępu do danych. Co więcej, należy podkreślić, iż procedura rejestracyjna danych na serwerach synchronizuje dane tak długo, jak jest to konieczne po zaprzestaniu działalności przez kwalifikowanego dostawcę usług zaufania, zabezpieczając wszelkie odpowiednie informacje dotyczące danych wydanych i otrzymanych przez kwalifikowanego dostawcę usług zaufania, zarówno do celów przedstawienia dowodów w postępowaniach sądowych i do celów zapewnienia ciągłości usług. Informacje mogą być przechowywane w formie elektronicznej¹⁶.

Powyższe rozwiązania są odpowiedzią na wyniki badań Eurobarometru, w którym ok. 72% użytkowników chciałoby wiedzieć, w jaki sposób *social media* przetwarzają ich dane osobowe. Z kolei 63% obywateli Unii Europejskiej popiera wprowadzenie jednolitej bezpiecznej identyfikacji elektronicznej we wszystkich usługach online¹⁷.

Przykłady zastosowania tożsamości

W dobie pandemii COVID-19 wzrosło oczekiwanie społeczeństwa wobec podmiotów publicznych i prywatnych w zakresie zwiększonego świadczenia usług

Rysunek 1. Różnice we wniosku o kredyt bankowy przed implementacją i po implementacji rozwiązań europejskiej tożsamości cyfrowej
 Źródło: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl

drogą elektroniczną. Samo zjawisko zauważa również komisarz UE ds. rynku wewnętrznego Thierry Breton. Podczas konferencji prasowej zwrócił on uwagę, że „Obywatele UE oczekują nie tylko wysokiego poziomu bezpieczeństwa, ale również **wygodnego sposobu komunikacji z administracjami krajowymi**, np. w celu złożenia deklaracji podatkowej czy zarejestrowania się na uniwersytecie europejskim – czyli w przypadkach, gdy wymagana jest formalna identyfikacja. Europejskie portfele tożsamości cyfrowej zaoferują nową możliwość przechowywania i wykorzystywania danych dotyczących wszelkiego rodzaju usług, od odprawy na lotnisku po wynajem samochodu. **Chodzi o zapewnienie konsumentom możliwości wyboru**. Nasze europejskie przedsiębiorstwa, duże i małe, również skorzystają z tej tożsamości cyfrowej i będą mogły oferować szeroki zakres nowych usług, ponieważ wniosek oferuje rozwiązanie dla bezpiecznych i zaufanych usług identyfikacji”¹⁸.

Praktyczne zastosowanie tożsamości cyfrowej w związku z powyższym może mieć miejsce w celu¹⁹:

- dostępu do usług publicznych, jak np. złożenie wniosku o wydanie aktu urodzenia lub zaświadczenia lekarskiego, zgłoszenie zmiany adresu;
- otwarcia rachunku bankowego;
- złożenia deklaracji podatkowej;
- ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe, w swoim kraju lub w innym państwie członkowskim;
- przechowywania recept lekarskich, które można zrealizować w dowolnym miejscu w Europie;
- przedstawienia dokumentu potwierdzającego wiek;

- najmu samochodu za pomocą cyfrowego prawa jazdy;
- zameldowania się w hotelu.

Powyższy przykład złożenia wniosku o kredyt bankowy wskazuje na chęć ograniczenia formalności będących przedmiotem procesu rejestracji i weryfikacji danych, a także skrócenia do minimum całego przebiegu wprowadzania i składania danych osobowych.

Podsumowanie

Jak wynika z powyższej analizy, nowelizacja rozporządzenia eIDAS 2.0 ma rozwiązać problem rosnącego popytu na dostęp do rozwiązań w zakresie tożsamości elektronicznej. Informacje z czerwca 2021 r. wskazują, że **Komisja Europejska wezwała państwa członkowskie do ustanowienia do września 2022 r.** zestawu narzędzi i metod potrzebnych do wprowadzenia inicjatywy tożsamości cyfrowej, dlatego też zgodnie z powyższym niezwłocznie należy podjąć się prac przygotowawczych obejmujących stworzenie odpowiedniej architektury technicznej (w przypadku przechowywania danych), wskazania norm i wytycznych dotyczących najlepszych praktyk.

W czasach panującej pandemii COVID-19 szybsza implementacja rozwiązań unifikujących elektroniczną tożsamość jest niezbędna nie tylko w praktyce wykonywanych usług na odległość, ale również dla konieczności zachowania ciągłości w funkcjonowaniu instytucji publicznych. Dlatego też wiele państw

członkowskich UE przewidziało projekty w zakresie wymienionej e-administracji, w tym na rzecz wdrożenia europejskiej tożsamości cyfrowej, w przesłanych do Brukseli swoich Krajowych Planach Odbudowy gospodarczej po pandemii koronawirusa²⁰.

Zmiany wynikające z tekstu projektu, oprócz przesłanek związanych z panującą sytuacją epidemiologiczną, mogą również skutecznie przyczynić się do podłożenia fundamentów pod nowoczesne systemy e-administracji, jeszcze skuteczniej obsługujące interesantów „bez wychodzenia z domu”. Projekt, jak wskazywał rzecznik KE, ma również zawierać w sobie „neutralność technologiczną w sposobie jego wdrożenia”. Wybór najbardziej odpowiedniej technologii o adekwatnej efektywności kosztowej **będzie uzgadniany z państwami członkowskimi**²¹.

Bibliografia:

1. Bogucka K., *Od lipca firmy będą mogły stosować jeden e-podpis w całej UE*, <https://www.prawo.pl/biznes/od-lipca-firmy-beda-mogly-stosowac-jeden-e-podpis-w-calej-ue,226061.htm>.
2. *Dlaczego jest ona potrzebna? [w:] Tożsamość cyfrowa dla wszystkich Europejczyków*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl.
3. *Jakie są najważniejsze informacje dotyczące Europejskiego Portfela Cyfrowej Tożsamości?*, <https://obserwatorium.biz/euro->

- pejski-portfel-cyfrowej-tozsamosci.html.
4. Komisja proponuje zaufany i bezpieczny system tożsamości cyfrowej dla wszystkich Europejczyków, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_21_2663.
 5. Krzysztozek A., *KE proponuje nowy system tożsamości cyfrowej dla obywateli UE*, <https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/news/ke-system-tozsamosci-cyfrowej-ue-unia-cyfrizacja-vestager-breton/>.
 6. *Praktyczne zastosowanie* [w:] *Tożsamość cyfrowa dla wszystkich Europejczyków*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl.
 7. Pudełko M., *Prawdziwa Historia Internetu*, wydanie II rozszerzone, ITSTART – wydawnictwo informatyczne, Piekary Śląskie 2013.
 8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 999/93/WE (Dz. Urz. UE L z 2014 r. Nr 257, str. 73).
 9. *UE: Blockchain rozwiązaniem dla cyfrowej tożsamości?*, <https://cyberdefence24.pl/ue-blockchain-rozwiazaniem-dla-cyfrowej-tozsamosci>.
 10. Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 910/2014 w odniesieniu do ustanowienia europejskich ram tożsamości cyfrowej, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5d88943a-c458-11e1-b-a925-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF.

11. Worona J., *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE* [w:] *Cyberprzestrzeń a prawo międzynarodowe. Status quo i perspektywy*, Lex/el, Warszawa 2020.

Małgorzata Mędrała
radca prawna odpowiedzialna
w Kancelarii BDO Legal
za Dział Prawa Pracy

Wiktor Sanok
młodszy prawnik
w Kancelarii BDO Legal

¹ M. Pudełko, *Prawdziwa Historia Internetu* – wydanie II rozszerzone, ITSTART – wydawnictwo informatyczne, Piekary Śląskie 2013, str. 102.

² Dz. Urz. UE L z 2014 r. Nr 257, str. 73.

³ K. Bogucka, *Od lipca firmy będą mogły stosować jeden e-podpis w całej UE*, <https://www.prawo.pl/biznes/od-lipca-firmy-beda-mogly-stosowac-jeden-e-podpis-w-calaj-ue,226061.html>, (dostęp: 2021-09-27 09:36).

⁴ J. Worona, *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE* [w:] *Cyberprzestrzeń a prawo międzynarodowe. Status quo i perspektywy*, Warszawa 2020; https://sip.lex.pl/#/monograph/369464710/99/worona-joanna-cyberprzestrzen-a-prawo-miedzynarodowe-status-quo-i-perspektywy?keyword=eIDAS&unitId=passage_1770, (dostęp: 2021-09-27 09:39).

⁵ *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 910/2014 w odniesieniu do ustanowienia europejskich ram tożsamości cyfrowej*, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5d88943a-c458-11e1-b-a925-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF, (dostęp: 2021-09-27 09:58).

⁶ *Europejska tożsamość cyfrowa*, Komisja Europejska, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl, (dostęp: 2021-09-27 09:58).

⁷ *Ibidem*, str. 1.

⁸ *Ibidem*, str. 2.

⁹ *Ibidem*, motyw 24–25, str. 20.

¹⁰ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie europejskiego planu działania na rzecz demokracji*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790&from=PL>, str. 9-10, (dostęp: 2021-09-27 10:16).

¹¹ *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego...*, str. 7.

¹² *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego...*, str. 27.

¹³ *Jakie są najważniejsze informacje dotyczące Europejskiego Portfela Cyfrowej Tożsamości?*, <https://obserwatorium.biz/europejski-portfel-cyfrowej-tozsamosci.html>, (dostęp: 2021-09-27 10:24).

¹⁴ *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego...*, str. 28–29.

¹⁵ *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego...*, str. 17.

¹⁶ *Zobacz*, pkt 30–46, *Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego...*

¹⁷ *Dlaczego jest ona potrzebna?* [w:] *Tożsamość cyfrowa dla wszystkich Europejczyków*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl, (dostęp: 2021-09-27 11:03).

¹⁸ *Komisja proponuje zaufany i bezpieczny system tożsamości cyfrowej dla wszystkich Europejczyków*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_21_2663, (dostęp: 2021-09-27 11:09).

¹⁹ *Praktyczne zastosowanie* [w:] *Tożsamość cyfrowa dla wszystkich Europejczyków*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_pl, (dostęp: 2021-09-27 11:14).

²⁰ A. Krzysztozek, *KE proponuje nowy system tożsamości cyfrowej dla obywateli UE*, <https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/news/ke-system-tozsamosci-cyfrowej-ue-unia-cyfrizacja-vestager-breton/>, (dostęp: 2021-09-27 11:21).

²¹ *UE: Blockchain rozwiązaniem dla cyfrowej tożsamości?*, <https://cyberdefence24.pl/ue-blockchain-rozwiazaniem-dla-cyfrowej-tozsamosci>, (dostęp: 2021-09-27 11:28).

Oferty współpracy

Chiny

Chińska firma medyczna poszukuje nowych dostawców maszyn laboratoryjnych do produkcji wyrobów medycznych i analizy. Firma specjalizuje się w badaniach, produkcji i sprzedaży produktów zawierających hormony steroidowe. Poszukiwane są m.in.: automatyczne reaktory do syntezy, systemy sterylności pakowania zbiorczego, wirówki, FTIR, analizatory UV, chromatografy gazowe, HPLC-MS i spektrometry. Numer referencyjny BRCN20210902001

Francja

Francuski producent opakowań poszukuje dostawców form wtryskowych do produkcji opakowań. Potencjalny partner powinien dostarczyć wtryski proste, wtryski podwójne oraz wykonać formowanie rozdmuchowe. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRFR20210930001

Francuska firma specjalizująca się w promocji i dystrybucji technologii medycznych jest zainteresowana poszerzeniem swojego portfolio w różnych kategoriach medycznych. Firma chciałaby zawrzeć umowy dystrybucyjne z producentami europejskimi i amerykańskimi zainteresowanymi rozszerzeniem swojej działalności we Francji oraz w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy agencyjnej. Numer referencyjny BRFR20210920001

Holandia

Holenderskie MŚP opracowało portfolio produktów zrównoważonych drewnianych zabawek dla dzieci w wieku od 1 do 6 lat. Jednym z produktów jest drewniana kuchnia do zabawy dla dzieci. Składa się ona z 4 oddzielnych części (produktów), czyli kuchni podstawowej, okapu kuchennego, lodówki, zestawu żywności do zabawy. Firma poszukuje wykonawcy, który wykona taką kuchnię z certyfikowanego drewna (CE i FSC). Potencjalni partnerzy mogą liczyć na długoterminową współpracę

w ramach umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRNL20210907001

Litwa

Litewski producent ekologicznej karmy dla psów, działający na rynku od 2018 r., poszukuje producentów suszonego mięsa, warzyw i owoców. Klient jest zainteresowany w szczególności mięsem królika, ryb (dorsz, makrela, szprot, łosoś), bażantów, kaczek. Mięso powinno być suszone na powietrzu (w temp. do 30°C), warzywa i owoce muszą być ekologiczne. Firma jest zainteresowana podjęciem współpracy na podstawie umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRLT20211015001

Litewska firma produkująca sukienki oraz sprzedająca je we własnych sklepach, chce poszerzyć swój asortyment. W związku z tym poszukuje producentów odzieży jeansowej damskiej (spodnie, sukienki, kurtki) i proponuje im współpracę w ramach umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRLT20211018001

Niemcy

Niemieckie MŚP oferujące profesjonalne produkty do wysokosprawnej chromatografii cieczowej do różnych zastosowań, w tym chromatografię żelowo-permeacyjną polimerów, biopolimerów i produktów degradacji, poszukuje partnerów dystrybucyjnych na całym świecie. Firma jest również zainteresowana współpracą na rzecz rozwoju diagnostyki i rozwoju przetwórstwa biotechnologicznego. Numer referencyjny BRDE20211006001

Portugalia

Portugalska firma, zajmująca się głównie opracowywaniem nowych możliwości projektowych i ich wdrażaniem w zakresie efektywności energetycznej w oczyszczalniach ścieków, poszukuje nowych komponentów i technologii do zastosowania w swoich projektach. Firma jest zainteresowana zawarciem umów dostawy z prywatnymi podmiotami. Numer referencyjny BRPT20211012001

Rumunia

Firma z Rumunii od 12 lat specjalizuje się w hurtowej sprzedaży i dystrybucji świeżych i przetworzonych (soki i przeciera) owoców, takich jak: jabłka i gruszki. Aktualnie kontrahent zainteresowany jest poszerzeniem swojej oferty o takie produkty jak suszone owoce, soki naturalne, przeciera owocowe, świeże owoce. Firma jest zainteresowana podjęciem współpracy na podstawie umowy dystrybucyjnej. Numer referencyjny BRRO20210922001

Ukraina

Ukraińska firma opracowała unikalną technologię wytwarzania rur o różnych średnicach. Firma poszukuje partnerów, którzy pomogą w budowie zakładu produkującego urządzenia do produkcji rur w ramach umowy joint venture. Numer referencyjny BRUA20210924001

Wielka Brytania

Brytyjska firma, z ponad 50-letnim doświadczeniem jako dostawca agregatów i szaf chłodniczych do sieci brytyjskich supermarketów i sklepów detalicznych, poszukuje europejskiego producenta szaf chłodniczych. Poszukiwany partner powinien być w stanie dostarczyć również części zamienne w przypadku wystąpienia awarii urządzenia. Firma jest zainteresowana podjęciem współpracy na podstawie umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRUK20210813001

Włochy

Włoski dostawca gadżetów reklamowych poszukuje partnerów, którzy wykonają na zamówienie takie produkty. Firma jest w szczególności zainteresowana współpracą z wykonawcami wyrobów z drewna, plastiku i tekstyliów. Preferowani są partnerzy z obszaru Unii Europejskiej. Firma jest zainteresowana nawiązaniem współpracy na podstawie umowy dostawy lub umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRIT20211018001

Skorzystaj z bezpłatnych porad ekspertów

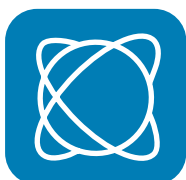
Ośrodek Enterprise Europe Network przy PARP oferuje bezpłatne usługi informacyjne z zakresu prawa oraz polityk i programów UE, internacjonalizacji przedsiębiorstw, innowacji i transferu technologii

Nasi konsultanci

Odpowiedzą na pytania dotyczące kwestii prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na wspólnym rynku europejskim (Polska i inne kraje Unii Europejskiej), obejmujących w szczególności dziedziny takie jak:

- sprzedaż towarów i świadczenie usług na wspólnym rynku UE
- rozpoczynanie działalności gospodarczej
- zatrudnianie pracowników
- wprowadzanie produktów do obrotu, bezpieczeństwo produktów, oznakowanie CE
- podatki i cła
- ochrona konkurencji i konsumentów
- własność intelektualna i przemysłowa
- zamówienia publiczne

Pomogą w nawiązaniu współpracy biznesowej i technologicznej z zagranicznymi partnerami

Udzielą informacji na temat wsparcia finansowego i organizacyjnego dostępnego w ramach programów Unii Europejskiej, np. HORYZONT 2020 i COSME

Zapraszamy do zadawania pytań za pośrednictwem formularza kontaktowego na stronie

<https://www.een.org.pl/een/bezplatne-porady-naszyc-ekspertow>